

POEZIJA

KUVAJTA XX VIJEKA

Izbor i predgovor
Prof. Dr. Muhamed Mufaku

Prijevod s arapskog
Prof. Dr. Esad Duraković

KUVAJTA

2010

Prvo Izdanje
Izdaje se povodom održavanju dvanaestu zasedanju
Fondaciji ALBABTINA.
Zasedanje :
HALILA MUTRANA i MEHMEDALIJA \ MAK DIZDARA
SARAJEVO - BOSNA i HERCEGOVINA
19 - 21 okt. 2010

Sve prava je Cuvena

Tel: 22430514 – Fax: 22455039 (+965)

E-mail : kw@albabtainprize.org

UVOD...

Sretan je povod da Fondacija Abdulaziza Sauda al-Babtina za promociju pjesničkog stvaralaštva, u okviru izdanja za Dvanaestu manifestaciju (Manifestacija "Halil Mutran i Mehmedalija Mak Dizdar"), ponudi čitaocima, stručnjacima i onima koji žele pratiti poeziju i studije iz arapske književnosti knjigu "Izbor iz savremene arapske poezije Kuvajta" čije prvo izdanje je objavljeno 1982. godine. Pjesnike i njihove pjesme izabrao je za to izdanje dr. Muhamed Mufaku a na bosanski jezik ih je preveo dr. Esad Duraković. Angažirali smo ih za posebno izdanje od strane Fondacije za njenu

Dvanaestu manifestaciju, te je povećan je broj pjesnika u ovome izdanju na sedamnaest pjesnika iz Kuvajta, s ciljem da čitaoci i istraživači u Bosni i Hercegovini imaju potpuniji uvid u učešće pjesnika Kuvajta u savremenoj arapskoj poeziji, kao jedne od zemalja velike arapske domovine.

Izdavanje ove knjige je izraz učvršćivanja kulturalnih i intelektualnih veza između dva bratska naroda – arapskog i bosanskog – koje povezuju neraskidive veze predstavljene u toleranciji i njenim vrijednostima koje podržavaju nadanja i stremljenja naroda da zauzmu mjesto koje im pripada među nacijama, koje jačaju potpunu integraciju cjelokupnog čovječanstva u okrilju veličanstvene civilizacije u čijoj izgradnji svi participiramo – civilizacije koja počiva na prihvaćanju i uvažavanju drugoga, koja je širila i još uvijek širi vrijednosti tolerancije, ljubavi, suglasja među svim ljudima, inspirirajući se riječima Svevišnjega: „Ljudi, stvorili smo vas od jednoga muškarca i jedne žene pa smo od vas načinili narode i plemena da biste se međusobno upoznavali; kod Allaha je najčasniji onaj ko je najbogobojasniji“.

Najzad, zahvaljujem profesoru dr. Muhamedu Mufakuu i profesoru dr. Esadu Durakoviću na izboru pjesnika i pjesama i na prijevodu ove knjige na bosanski jezik, te ukazujem na trud koji su uložili u njeno priređivanje. Nadam se da će uvaženi čitalac naći u ovoj knjizi koristi i zadovoljstva.

Abdul Aziz Saud al-Babtin

16. Ćabana 1431 ./28. jula 2010.

****

PREDGOVOR

I – ZEMLJA

Kuvajt je svoje ime stekao u relativno skoroj prošlosti. Taj naziv za ovu naftom bogatu zemlju nije postojao do prije dva-tri vijeka. Međutim, to ne znači da je riječ o nekom kasno otkrivenom „ostrvu“, već Kuvajt spada u red zemalja iz najranije historije. O tome govore i arheološka otkrića koja potvrđuju prisustvo ranog čovjeka u ovoj zemlji, jer je u iskopinama pronađeno kameno oruđe koje potiče od prije pedeset hiljada godina.

Geografski položaj je omogućio Kuvajtu da u najranijim vremenima bude most između Dalekog istoka i Evrope preko Sirije i Iraka, što je utjecalo da ova zemlja ima vrlo živu komunikaciju sa svijetom. Postoje podaci koji govore da je ostrvo Fajlaka, koje pripada Kuvajtu, još prije pet hiljada godina bilo trgovački centar sa Indijom. Iz tog perioda postoje tragovi raznih civilizacija u ovoj zemlji, posebno iz vremena Aleksandra Velikog. Iskopani su mnogobrojni spomenici i skulpture iz toga doba, među kojima se umjetničkom vrijednošću i očuvanošću ističe bista Aleksandra Velikog. Sve to na izvjestan način potvrđuje ranu povezanost Kuvajta s krajevima Balkana, koja se razvila u vrlo dugom periodu (od 223. godine prije naš ere sve do 31. godine naš ere). Nakon toga, arapska plemena postaju sve zapaženija, a pojavom islama u ovoj se zemlji razvila odlučujuća bitka između Arapa i Perzijanaca, koja je uzdrmala Perzijsko carstvo.

Osnivanjem arapsko-islamskog carstva, ova zemlja postaje njegov sastavni dio, što traje do početka evropskog kolonijalizma, kada se, zbog značajnog položaja Kuvajta, ponovo u XVI vijeku izdvaja. Iako je tada formalno ušla u sastav Osmanskoga carstva, ovoj zemlji je prijetila permanentna opasnost kolonizatorskih evropskih zemalja zainteresiranih za ovo područje. Početkom XVIII vijeka, zemlja postaje poznata u svijetu pod imenom Kuvajt. Tada su je nastanila nova plemena, među kojima i pleme poznato pod imenom al-Sabah a koje je zavladao Kuvajtom i čija se vladavina proteže do današnjih dana. Krajem XIX vijeka, Kuvajt je izložen pritiscima raznih sila, što ugrožava njegovu egzistenciju. Tako je osmanlijska administracija zahtijevala punu vlast u ovoj zemlji, s jedne strane, a s druge strane su je saudijski fanatici nekoliko puta napadali da bi u njoj zaveli „svoju čvrstu vjeru“. U tim uslovima, tadašnji princ Kuvajta, Mubarak al-Sabah, bio je prinuđen da od Engleske zatraži zaštitu, te je s njom sklopio sporazum 1899. godine. Za njegove vladavine se, 1914. godine, po prvi put zavijorila kuvajtska zastava, a 1920. godine Kuvajt je odolio velikom oružanom napadu saudijskih fanatika. Poslije ovih događaja, Kuvajt je ostao pod zaštitom Engleske, koja je potrajala sve do 19. juna 1961. godine, kada je Kuvajt stekao punu nezavisnost.

II – DRUŠTVO

Ljudi su na prostoru današnjeg Kuvajta bili između dva različita svijeta – između pustinje i mora. Pošto pustinja nije ništa davala, stanovnici Kuvajta su svoju sudbinu vezali za more. Oni su mjesecima plovili morem, preživljavajući sve njegove užase i tragajući za bisernim školjkama. Vremenom je Kuvajt postao nadaleko čuven po bisernom nakitu, a njegovi stanovnici su bili na glasu kao izvrsni lovci na bisere i majstori za izradu nakita od bisera. Prema provjerenim podacima, Kuvajt je još 1833. godine imao veliku flotu od 1500 brodova koji su služili za lov na dragocjene biserne školjke. Iako se vremenom broj brodova smanjio, lov na biserne školjke je ostao glavni izvor života za stanovnike ove zemlje sve do otkrića nafte sredinom XX vijeka.

Život Kuvajćana je bio toliko vezan za more da se slobodno može reći kako je ono predstavljalo glavni izvor privrednog života, kao što je predstavljao osnovu i za stvaralaštvo stanovnika ove zemlje. Početkom ljeta, kada počinje sezona lova na biserne školjke, većina muškaraca je mnogobrojnim brodovima isplovljavala na otvoreno more. U tim prilikama masovno su ih ispraćale žene s djecom, uz suze i dugo mahanje ruku, jer su se njihovi muževi i očevi zadržavali najmanje četiri mjeseca na moru, kao i zbog neizvjesnosti njihovog povratka. Jednoga dana, oni su se vraćali u luku gdje ih s radošću dočekivale žene i djeca. Bio je otprilike poznat dan povratka, pa ako bi kojim slučajem lovci zakasnili, žene i djeca su ih čekali sa strepnjom, moleći se moru na razne načine da zla sudbina zaobiđe njihove bližnje. Muškarci su se vraćali s mora obično s ponekom žrtvom koja je ostajala na pučini. Poslije povratka lovaca na bisere, cijeli Kuvajt je kao jedna velika porodica proživljavao veliku radost, kao na kakvoj svetkovini. Međutim, ta radost nije trajala dugo, jer su se muškarci spremali da ponovo isplove na pučinu, ali ovog puta su odlazili u trgovinu i plovili su ka obalama Iraka i Indije.

Lov na biserne školjke ne može se odvijati individualno, već na kolektivni način. Za to su važni dobri kolektivni odnosi posade jer je na jednom brodu zajedno živjelo i radilo od šest do pedeset mornara, a ti odnosi su se zasnivali na tijesnoj saradnji, na solidarnosti. Takvi odnosi posade odražavali su se i na kuvajtsko društvo u cjelini. Stoga je Kuvajt simbolizirao jedan veliki brod u kome su se odvijali isti oni tradicionalni odnosi koji postoje na brodu za vrijeme lova na biserne školjke. Na taj način se mogu shvatiti i čvrsti porodični odnosi i povezanost u kuvajtskom društvu u kome je porodica povezana baš kao posada mornara na brodu, a glava porodice ima ulogu brodske kapetana, tako da njegova riječ predstavlja zakon za njegovu okolinu.

S druge strane, život tako usko vezan za more izvršio je vrlo veliki utjecaj na kuvajtsko stvaralaštvo, jer je vremenom o moru - o životu na moru i uz more - stvorena bogata tradicija pod nazivom Pjesme o moru. U tome se

išlo tako daleko da je svaki brod imao svoga pjevača (nahama) čiji je zadatak bio da lijepom pjesmom doprinese raspoloženju mornara za vrijeme duge plovidbe. Izlazak na more se toliko povezao sa ovim stvaralaštvom da postoje pjesme o svakom trenutku, bilo da su ih sačinili ljudi koji su ostali na obali, bilo mornari, odnosno od lovci na biserne školjke. Od ovih pjesama o moru do danas je sačuvano nekoliko stotina. One svjedoče o velikom utjecaju pomorskog života na duhovni život Kuvajćana.

Osim u stvaranju ovih pjesama, more je izvršilo veliki utjecaj na stvaralaštvo mnogobrojnih pjesnika, naročito onih koji su preživjeli strahote podivljalog mora. U njihovim pjesmama srećemo dirljive i ovjekovječene poetske slike koje podstiču svakog da osjeti opjevane trenutke te tegobne ljudske borbe s morem radi osiguranja nasušnog zalogaja. Od ovih pjesnika, dovoljno je spomenuti Muhameda al-Fajiza (1932.), koji se proslavio pjevajući o zloj sudbini kuvajtskih moreplovaca, odnosno lovaca na biserne školjke. U jednoj pjesmi, on osvjetljava tragediju siromašnih lovaca na biserne školjke koji svoje živote stavljaju na kocku da bi se domogli bisernih školjki čijim će se blagom okititi vratovi neznanih ljepotica u Parizu, Londonu, dok će se njihove žene obradovati tek ako im muževi stignu živi i zdravi. Pjesnik se u istoj pjesmi s gorčinom osvrće na to kako se jedan bogati „lopov“ poigrava, zajedno s ljepoticama Pariza i Londona, hljebom dvije hiljade lovaca na biserne školjke:

U doba kada življah u dubinama

Tragajući za biserima

Za ogrlice

Za grivne bogatim gospođama

U Indiji u Parizu u dalekim zemljama

...

A žena njegova bez grivne ga čeka

Bez ogrlice

Usamljena u blatnoj straćari

Sanjareći: vratit će se

S rijetkim biserom

Nasuprot moru, pustinja je igrala manju ulogu u životu Kuvajta. Kasnije, međutim, ona je dobila veći značaj od mora, jer je sredinom XX vijeka pod njenim pijeskom otkriveno more crnog zlata, i tada Kuvajt ulazi u svoj „period nafte“. U ovom periodu život u Kuvajtu se iz korijena mijenja zahvaljujući prihodima od nafte koji su se iz godine u godinu uvećavali. Od 1946. godine, kada je počeo izvoz nafte, njena proizvodnja se povećala za 150 puta, a prihodi i više od toga broja. Naglim razvojem, ova pustinjska zemlja je postala privlačnom ne samo za Kuvajćane, nego i za stanovnike svijeta općenito, pa se broj stanovnika sa 100 000 - koliko ih je bilo 1950. - popeo na 1,5 milion, od čega je samo 40% Kuvajćana.

Nagli porast životnog standarda, što predstavlja rijedak fenomen u svijetu, pretvorio je kuvajtsko društvo od onog što boluje od siromaštva u društvo koje boluje od bogatstva. Ovakav rast bogatstva doveo je do znatnih promjena u životu sredine, što je posve normalno ako se ima u vidu kratko vremensko razdoblje u kome je došlo do korjenitih promjena. Promjenama su uzdrmani stari društveni odnosi koji su bili jednostavniji i više su se oslanjali na kolektivitet. I pored toga, na snazi su ostali neki društveni okovi koji su komplicirali transformaciju kuvajtskoga društva. Ove kontradikcije izazvale su uznemirenje u redovima raznih društvenih slojeva, što se najbolje ogleda u poeziji.

III – POEZIJA

Pustinja je uvijek predstavljala širok prostor za poeziju. Poznato je da su u pustinji i o njoj nastale najljepše pjesme klasične arapske poezije, počevši od VI vijeka naovamo. O ljubavi i sklonosti Arapa prema poeziji postoji izreka: „Dovoljno je da otvori usta pa da poteku stihovi“. Arapska poezija je u ranijoj povijesti predstavljala jedinstvenu cjelinu koja se stvarala na velikom geografskom prostoru, usmjeravana uglavnom iz dviju metropola arapske kul-

ture: iz Damaska i Bagdada. Kasnije, političkom i geografskom podjelom i izolacijom ljudi, došlo je do razvoja raznih dijalekata u krilu arapskog jezika. Ova pojava je utjecala na nastanak poezije na tim dijalektima.

Tako se i kuvajtska poezija počela stvarati na dijalektu koji se govorio u tim krajevima. Ova poezija ima bogatu tradiciju, ali je nevolja u tome što je kuvajtski kritičari ne priznaju. Iako se i danas uveliko stvara u Kuvajtu, poezija na dijalektu je nepriznata i od samih kuvajtskih kritičara. Bogata ritmom i najtanahnijim osjećanjima koji odaju bilo života i tradiciju jednog naroda, kuvajtska poezija stvarana na dijalektu spominje se kod domaćih kritičara tek u XX vijeku, kada je počela da se stvara poezija na književnom arapskom jeziku.

U prvoj polovini XIX vijeka pjesnici su u Kuvajtu stvarali na svome dijalektu, i ta poezija je izražavala osjećanja i preokupacije u to doba malog i izoliranog kuvajtskog društva.

Godine 1843. u Kuvajtu se nastanjuje irački pjesnik Abduldželim al-Basri (1776.-1853.) koji se u tom području ubrzo proslavio. Iako je bio u godinama kada se pojavio u Kuvajtu, premda njegova poezija u tim godinama nije bila vrhunska, on je izvršio snažan utjecaj na tadašnje kuvajtske pjesnike i privolio ih je da stvaraju na književnom arapskom jeziku. On je okupio oko sebe prilično velik broj stvaralaca koji su do njega stvarali na kuvajtskom dijalektu, zainteresirao ih je da stvaraju na književnom arapskom jeziku. Od toga uskog kruga kuvajtskih stvaralaca okupljenih oko al-Basrija nastaje zaokret u kuvajtskoj poeziji koja se okreće književnom arapskom jeziku, pod utjecajem tradicionalističke poezije. U tom periodu razvoja kuvajtske poezije u drugoj polovini XIX vijeka istakli su se mnogi pjesnici. Ovo se naročito odnosi na dvojicu pjesnika koji u najboljem svjetlu odslikavaju taj trenutak razvoja kuvajtske poezije – Halid al-Adsani (umro 1898. godine) i Abdulah al-Farad (1836.-1901. godine). Značajno je istaći da su ova dva pjesnika nastavili da stvaraju na kuvajtskom dijalektu na kome su napisali većinu svojih pjesama,

ali su istovremeno ogledali se i u stvaralaštvu na književnom arapskom jeziku u duhu tradicionalističke poezije.

Ovom periodu kuvajtske poezije dao je pečat pjesnik Abduldželil al-Basri u pozitivnom, ali i u negativnom smislu. Naime, u svome dobu je smatran istaknutim pjesnikom i uziman je za primjer od strane drugih pjesnika - upravo u doba kada je arapska poezija patila od stagnacije i dekadencije i kada je pretvarala u poeziju svaki govor koji je sadržavao rimu i ritam, bez obzira na sadržaj. Ova vrsta poezije al-Basrija je uzimana za primjer, a pod njegovim utjecajem stvarali su mnogi sljedbenici. No, iako opterećen retorikom i siromašen osjećanjima, ova vrsta poezije, za one koji insistiraju na značaju književnog jezika, može imati samo historijski značaj. Izuzetak čini pjesnik Abdullah al-Feredž, koji nije uspio pretočiti veliko životno iskustvo u stihove na književnom arapskom jeziku onako kako je uspijevaio stvarajući ih na kuvajtskom dijalektu.

IV – NOVIJA POEZIJA

Kuvajt je u novije doba doživio svestran preobražaj na svim poljima, što je doprinijelo stvaranju nove poezije, posve različite od ranije.

U početku XX vijeka Kuvajt se spasio od učestalih napada saudijskih fanatika i stabilizirao je svoje postojanje nakon bitke kod al-Džahra (1920.). Sačuvana samostalnost odrazila se i na kuvajtsku kulturu, jer je Kuvajt ostao zemlja otvorena za spoljne kontakte i utjecaje, bilo da oni dolaze iz arapskog ili iz drugih dijelova svijeta. Poslije otklanjanja opasnosti od spoljnog neprijatelja, desile su se izuzetno velike promjene u kuvajtskom društvu, čime se ono počelo uzdizati na nivo zahtjeva vremena. Nakon dugog perioda mračnjaštva, u Kuvajtu se 1912. godine otvara prva, a odmah iza toga, 1920., i druga škola. Zatim slijedi, 1936. godine, i osnivanje Prosvjetnog odbora. Osim naglog razvoja prosvjete i otvaranja škole - pošto u zemlji i nije bilo

visokih škola – otpočelo je slanje velikog broja kuvajtskih studenata u razne arapske centre na studije. Otvaranje Kuvajta prema svijetu intenzivirano je 1934. godine osnivanjem Nacionalne biblioteke i pojavom štampe, a to je odigralo značajnu ulogu u povezivanju Kuvajta sa svijetom. Al-Kuvajt je časopis čiji se prvi broj pojavio 1928. godine.

Kultura u Kuvajtu je doživjela buran razvoj pedesetih godina XX vijeka, kada počinje tzv. naftni periodu ove male i bogate zemlje i kada se od zemlje u mračnjaštvu pretvara u jednu od najutjecajnijih metropola arapske kulture. Takav nagli zaokret omogućila je najezda arapskih intelektualaca: pjesnika, književnih kritičara, esejista, filozofa i pisaca, koji su doprinijeli da se stvori bogata stvaralačka atmosfera. Na to je utjecao nagli razvoj štampe, naročito časopisa za kulturu koji su nicali kao pečurke poslije kiše, što je vodilo podizanju mostova za spajanje sa svjetskom kulturom. Na osnovu svih tih promjena, Kuvajt postaje jedan od centara svijeta i metropola svjetske kulture.

Međutim, taj nagli razvoj može se okarakterizirati kao jednostran. Kontradikcija se ogleda u tome što tako nagli razvoj superstrukture, odnosno kulture, nije bio usklađen s razvojem društvenih odnosa. To je uzrokovalo nastajanje vidnog odstojanja između društvenih odnosa, koji zavise od nekih unutrašnjih stega i razvoja svijesti, koja je sebe pronalazila u suprotstavljanju takvim društvenim odnosima. Pod utjecajem ovih uslova, kuvajtska poezija XX vijeka, tačnije u njegovim tridesetim godinama, razvijala se u suprotnosti s tim društvenim odnosima, što je poeziju obogatilo izvjesnim romantičarskim duhom koji u njoj preovlađuje, ali koji nije prirodan tok nekog osnovnog pravca kao u evropskoj poeziji, nego se može više smatrati odjekom tih nasilnih promjena - kada su stvaraoci ugledali sebe na očitom odstojanju od društvene sredine. Kao posljedica stvaranja romantičarskog duha, u kuvajtskoj poeziji javljaju se i njome ovladavaju takve osobenosti kao što su uznemirenost, sumnjičavost, dosada, izgubljenost, revolt, nesigurnost, nezadovoljstvo, strahovanje od budućnosti i dr.

Ova struja počinje se izražavati u kuvajtskoj poeziji sa pjesnikom Fahdom al-Askarom (1913.-1951.) koji se može smatrati tipičnim primjerom u transformiranju svih ranije spomenutih kontradiktornih promjena u pesimistički obojenu poeziju. On je, kao i njegovi vršnjaci, završio novoosnovanu školu al-Muharakiju u kojoj je došao do izražaja njegov pjesnički talent, a iz škole je izašao kao potpuni vjernik. Jedan posve drugi svijet otkrio je kada je počeo žudno čitati časopise i knjige koje su tada stizale u Kuvajt iz razvijenih arapskih sredina. Otkrivanje toga novog svijeta duboko ga je potreslo i navelo ga da pređe na drugu stranu – od vjernika postaje ateist. Na prvim koracima u tome svom novootkrivenom svijetu sukobljava se sa društvom, tačnije sa društvenim stegama koje su bile u sučeljavanju sa svijetom što ga je otkrio; u trenutku kada je želio da se oženi iz ljubavi, to mu ne uspijeva zato što nije bio u stanju da podnese velike materijalne troškove koji su od njega tom prilikom zahtijevani, prema važećim tradicionalnim normama. Prvo sučeljavanje sa društvenim stegama ispunilo ga je revoltom te je svojim ponašanjem i poezijom počeo da ih izruguje, apelirajući za ljubav, vino i slobodan život. Ovako otvoreno suprotstavljanje važećim društvenim normama toliko je potreslo njegovu okolinu da je pjesnik bio prinuđen napustiti i porodicu. Tako se našao u strogoj izolaciji u koju su ga strpali čak i članovi njegove porodice te ljudi iz šire zajednice kojima je postao trn u oku. Ubrzo se razbolio i umro je u jadnom stanju. Okolina ga je otkro kaznila i poslije njegove smrti tako malo ga u posmrtnoj povorci na groblje nije ispratio nijedan Kuvajćanin, čak niko iz njegove uže porodice.

O tome svom brunom životu ostavio je zanimljivu poeziju u kojoj se ogleda proboj ovog romantičnog duha u novu kuvajtsku poeziju:

Nigdje na zemlji ne nalazim mira

Ni u oblacima

Tuđinac sam u ovome svijetu

Sjetan i u izmaglici

Pijan sam a vino ne pijem

**Zato me slušajte:
Priatelji kada umrem grob mi ne kopajte
S tugom u pustinji
Grob mi iskopajte na morskoj obali
Možda će mi talasi mladost oplakivati**

Kako se vidi iz navedenih stihova, osjećanje usamljenosti uznemirava pjesnika. On se užasava i posmrtno usamljenosti (neće da ga sahrane u pustinji), pa traži utjehu koja se sastoji u tome što će mu vječno prebivalište biti na obali, gdje će mu mladost oplakivati morski vali.

Ovaj duh uznemirenosti i revolta bit će očigledan, ali još dublje u poeziji Ahmeda al-Udvanija (1923.). Ta nota u poeziji pjesnika prisutna je od njegovog formiranja. On je bio jedan od prvih koji su van Kuvajta nastavili studije na visokim školama. Na studijama u Kairu proveo je punih deset godina (1939.-1949.), u vrijeme kada je prijestonica Egipta vrila od novih filozofskih i literarnih struja. Nakon posrednog kontakta s novim i progresivnim (prvi pjesnik al-Askar je novi svijet otkrio preko časopisa i knjiga), kuvajtska se poezija, preko pjesnika al-Udvanija, s tim svijetom susreće i neposredno, jer se on s njim saživio. Poslije povratka u Kuvajt, ponovo se sreo sa starim svijetom, koji je zatekao u istom stanju, ni za jotu promijenjenim od njegova odlaska na studije. Obogaćen novim saznanjima koja su oplemenila mladog pjesnika, on zapada u još žešći sukob sa nazadnjaštvom i mrakom. Za njega je to svijet mrtvih u kome pokojnici vladaju živima, ili kako kaže u pjesmi Grad mrtvih:

**Ne plaši se onoga što vidiš
U gradu si mrtvih
Na skladištu pokrova i leševa
Pticama je zabranjeno pjevanje
I smijeh djece
Zabranjen je**

U ovoj novoj poeziji, u kojoj se izražava izgubljenost, nailazimo i na Opokušaje pjesnika da na neki način pronađu izlaz iz nepodnošljivog stanja u

kome se nalaze. Ta potraga za sobom vodi ih u raznim smjerovima, pa i u misticizam, što se najbolje vidi u poeziji H. S. al-Zejda (1927.). Međutim, njihovo traganje ne vodi uvijek u luku spasa, nego se katkad vrti u začaranom krugu:

**Jer moje oči više ne vide
Obnevidjele su u sumnjama
Ali put će se ponovo ukazati
Opet
Vidim samo ono što je izopačeno
Iznutra i spolja**

Osobnost ovoga romantičarskog duha ispoljava se u nezadovoljstvu pjesnika da se mire sa svojom sredinom. U slučaju pjesnika M. al-Fajiza (1939.), to je izraženo na specifičan način - vraćanjem u prošlost. U njegovom opusu se oživljava prošlost; ogorčena borba Kuvajćana za opstanak, za hljeb koji zarađuju po nemilosrdnim morima. Ovakav povratak prošlosti, odnosno moru, izražava bunt pjesnika prema kopnu, odnosno prema gradu i životu u njemu kakav se sada živi:

**Mora su milostivija od zemlje
Neplodne
Kojom se miris ne širi
Na kojoj vinova loza ne raste
I kada se oblaci nagomilaju
I nebo kada kišu sruči
Ona ostaje kao škrta ruka što rijetko dariva**

Na posebno izražajan način provijava romantičarski duh kroz poeziju pjesnika Alija al-Sabtija (1935.). U njegovom slučaju, uznemirenost koja se graniči s revoltom; ona je začeta još od njegova povratka u Kuvajt i ponovnog susreta sa starim. Pjesnik se u svoju zemlju vraća pun nade, u iluziji da će se sresti s novim i boljim svijetom, u najmanju ruku sa svijetom koji pristaje da se uzdigne na nivo onoga koji je upoznao dok je izbivao iz Kuvajta. Međutim, uzbuđenje izbija u najvećem zamahu kada pjesnik otkriva da se njegov stari svijet još više zatvara, umjesto da se otvara prema novom i progresivnom:

**Vraćam se k vama
Poslije dvadeset godina
Ali sada vidim
Dijeli nas hiljadu godina
Kao da se tami klanjate**

Ista uznemirenost poslije povratka iz „drugog svijeta“ prisutna je i u pjesmama pjesnika R. al-Filija koji je dugo vremena studirao u Sjedinjenim Američkim Državama. U njegovom slučaju, razumije se, udaljenost između dva svijeta (Kuvajt – SAD) još je veća, pa je samim tim i uznemirenost pjesnika dublja.

S druge strane, u novijoj kuvajtskoj poeziji uznemirenost izvire iz moderniziranja starog svijeta. U ovom slučaju, uznemirenost je razumljiva, jer ta modernizacija ne zadire u ono što je suštinsko, nego samo u ono što je formalno. Takav nespokoj jasno se ogleda u poeziji H. Al-Vukijjana, koji je također proveo izvjesno vrijeme školujući se na visokoškolskim ustanovama izvan Kuvajta. U jednoj od svojih pjesama on nudi dirljivu poetsku sliku o beduinu koji je postao agent, dakle o čovjeku koji je odjednom iz pustinje prešao u jedan organ „modernoga svijeta“, u jedan svijet u kome je izgubio svoje biće toliko da ni sam ne zna gdje se nalazi:

**U mjestu gdje živiš neko zna tvoju moć
A ovdje si kao sjena kao zid
Ne razumiješ o čemu pričamo
Ne znaš
Jesi li na svadbi ili na opijelu**

Nespokoj, razočaranost i izgubljenost beduina u gradu na još impresivniji način izražena je u poeziji S. al-Fulejjiha (1950.) koji je i sam beduin i još uvijek insistira da živi u pustinji, iako radi u prijestonici. Time, kako kaže, želi se spasiti od gradske zagađenosti da bi sačuvao čistotu pustinje. U njegovoj poeziji zatičemo duh beduina koji se sreće sa svijetom iz grada koji ga užasava. U gradu on otkriva jedan drugi svijet, naopak:

**U ovo prevrtljivo doba
U bajonete izrasta klasje
U koplja izrasta vitko granje
U štitove glatka lica
I ruže postaju bombe.**

Spomenute osobenosti zatičemo u novijoj kuvajtskoj poeziji od početka sedamdesetih godina, kada kuvajtsko društvo zalazi u novu fazu u kojoj su se društveni odnosi materijalizirali na osnovu naglog bogaćenja. Sada se, osim ponekog pjesnika koji se uključio u ove nove odnose, udaljenost između pjesnika i društvene sredine smanjuje. Većina pjesnika u ovom periodu zauzima rukovodeća mjesta u kulturi; u stvaralaštvu nekih pjesnika nekadašnji nemir i revolt se ublažuju, dok je kod nekih još uvijek prisutan.

V – SAVREMENA POEZIJA

Osamdesete godine smatraju se zbog višeg razloga najplodnijim periodom u savremenoj poeziji Kuvajta. U tome periodu, naime, Kuvajt je dostigao vrhunac u ekonomskom, socijalnom i kulturalnom razvoju, tako da je Kuvajt postao neka vrsta kulturnog svjetionika ne samo u zemljama Zaljeva već i u arapskom svijetu općenito, budući da su, primjera radi, njegovi časopisi al-Arabi, Alam al-fikr i dr., te edicije Svijet spoznaje, Svjetsko pozorište i td., zatim simpoziji za kulturu koji su privlačili učesnike iz mnoštva zemalja doprinijeli tome da su kuvajtski pjesnici bili u stalnom kontaktu i su-djelovanju sa svojim kolegama iz arapskog svijeta, ali i iz svijeta općenito.

U ovome periodu su neki kuvajtski pjesnici su se snažno afirmirali u arapskom svijetu, a neki i šire – kao što je pjesnikinja Suad al-Sabah koja je postala najplodnija kuvajtska pjesnikinja (dvanaest pjesničkih zbirki), najzastupljenija u arapskom svijetu i najviše prevedena na strane jezike (engleski, francuski, kineski i dr.). Moguće je kazati kako za takvu popularnost pjes-

nikinje al-Sabah postoje barem dva razloga. Prvi razlog je taj što ona snažno izražava duh arapskog nacionalizma, tačnije – arapska nadanja u oslobođenje i jedinstvo te preobražaj u regionalnu silu. Stoga se ona ne ustručava da neke svoje pjesme posveti arapskim liderima koji su oličavali ta nadanja, poput Gamala Nasera i Sadama Huseina. Drugi razlog je u njenoj odvažnosti da izrazi sebe kao arapsku ženu koja sanja o ljubavi i oslobođenju, koja se buni protiv muške dominacije u arapskom društvu:

Ako već ne mogu piti kahvu s tobom

Zašto onda otkrivaš kafane?

Ako već ne mogu skitati

S tobom bez cilja

Zašto onda pronalaziš ulice?

Ako se već ne mogu zagrcnuti

Imenom tvojim bez straha

Čemu onda jezici?

Ako već ne mogu kriknuti: „Volim te“

Kakva mi je korist od usta?

Osamdesete godine također karakterizira jača afirmacija kuvajtskih pjesnikinja. Istina, o pjesnikinjama je moguće govoriti i prije ovoga perioda, s pojavljivanjem Hazne Bursali (rođena 1946.), koja je objavila prvu pjesničku zbirku među kuvajtskim pjesnikinjama godine 1976., pod naslovom Majsko cvijeće, ali u navedenom periodu javljaju se pjesnikinje bogatog životnog i umjetničkog iskustva budući da je većina njih imala priliku da se obrazuje u Evropi (Suad al-Sabah, Nedžma Idris i dr.) te da se vrate u Kuvajt s novim pjesničkim dahom. Nedžma Idris je, primjera radi, završila studij književnosti i primijenjene umjetnosti te se i u njenoj poeziji javljaju nove slike:

Škropi se bjelina moga papira

Tvojim vodenim bojama

Tvojim sjenkama

I svjetlom tvojim

Te odijevam se lukom duginih boja

Šalom
I koračam iznad prijestolja umjetnosti
Probijam table od lovora
Svojim bosim nogama

Ovaj plodni period u razvoju kuvajtske poezije okončao se iznenada, tragičnim zbivanjima – agresijom iračke armije na Kuvajt i njegovom okupacijom u avgustu 1990. godine, uz ubistva i razaranja samog bića Kuvajta pripojenog Iraku. Bio je to strašan potres za pjesnike, naročito za one koji su se proslavili arapskom nacionalnom samosviješću (Ahmed al-Sakkaf, Suad al-Sabah, Halifa al-Vukijjan i dr.) a koji su podržali Irak u ratu sa Iranom tokom 1980.-1988. godine, jer su sada bili zatečeni iračkom okupacijom njihove domovine, zajedno sa svim što ta okupacija prati – ubistva, zatočenja, ponižavanja, razaranja i pljačka domovine na njihove oči. Tako pjesnikinja al-Sabah piše o tome kako ju je rat promijenio:

Koliko me je rat promijenio prijatelju
Koliko mi je narav promijenio
I moje ženstvo je promijenio
I sve po mojoj nutrini razbacao
Tako da dijalog nije moguć
Ni krik nije moguć
Niti je ludilo moguće
Te smo nas dvoje u bocu plača zatočeni

U jednako teškoj situaciji su bili književnici koji su nosili stijeg panarabizma u Kuvajtu jer se nisu mogli suočiti ni sam zbunjujućim pitanjima koja su im postavljala djeca o onome što se zbilo.

Stoga pjesniku al-Vukijjanu, koga kćer zapitkuje o tekućim zbivanjima, ne preostaje ništa drugo nego da se okrene moru – koje Kuvajćanima znači veoma mnogo – da bi iz njega crpio postojanost:

Ponekad pogled obaram
Lice okrećem put mora

**Glava mi teška
Ovdje moj predak počiva
Kome je more pojelo ostatke tijela
Za preduga puta
Moj otac je tamo
Ajkula mu udove pokidala
Kada je njegova ruka htjela izvući hljeba
Između zuba morskog čudovišta
Pa je vječnost darovao svojim gladnim potomcima.**

Prirodno je da neprihvatanje okupacije i dizanje otpora prate šehidi i zatočeniци, te se u kuvajtskoj poeziji pojavio novi motiv – motiv šehida koji je ostao u kuvajtskoj poeziji do kraja XX vijeka. Tako pjesnikinja Gunajma Zajd al-Harb u Pjesmi šehidu izražava kako ne smatra da je šehid umro već da, naprotiv, njegova krv vraća život Kuvajtu:

**Bude li noću pohodio moj um poput želja
I bude li nestajao u zavjesama večeri
Nemoj kazati himeri
Niti snovima: Umro je
Jer u mirisu crvene kaplje život se rađa**

Veliki šok koji je izazvala iračka okupacija u dušama svih Kuvajćana – kulturnih poslenika ali i drugih – savremena poezija Kuvajta je nakon oslobođenja u februaru 1991. godine doveo je do izražavanja jedne nove atmosfere, nepoznate prije 1990. godine, tačnije – izražavana je do kraja XX vijeka atmosfera tuge i muka, nesigurnosti i nemira u odnosu na budućnost. Tu atmosferu sjajno je izrazila pjesnikinja Džanna al-Kurajni u pjesmi Blizanci:

**Dva univerzuma iz tuđine
Stigoše nam zajedno
Iz uskipjela mira
Iz praska munja
Dva univerzuma pobune
Osamljenosti žudnje nesreće**

**Što šumi u venama -
Ja i moja sjenka-bliznakinja
Što nemirom se zove**

Moguće je reći kako se s dolaskom nove generacije – generacije Našmi Muhanne – zapaža izlazak iz toga mučnog stanja koje je morilo kuvajtske pjesnike, te orijentiranje na teme humanizma u svjetskim razmjerama. Tako u pjesmi Ciganin, koga pjesnik sreće na nekom svom putovanju, Muhanna daje prekrasnu sliku Cigana kojima se bavi svjetska književnost:

**Raščupane kose
Sa srebrenim grivnama
S tamnim prstenjem
Sa sedefima što grudi prekrivaju
S hamajlijama što tajne svoje ne odaju
Hodi drumovima
Ne bi li ulovio sunce u njegovoj postelji
I donio ga zgasloga u mreži svojih snova.**

VI – UMJESTO ZAKLJUČKA

Godine 1982. pojavio se prvi pokušaj predavljanja kuvajtske poezije u tadašnjoj Jugoslaviji, pod naslovom Savremena poezija Kuvajta, u izboru Muhameda Mufakua i u prijevodu Esada Durakovića. Taj izbor obuhvatio je deset pjesnika: F. al-Askar, A. al-Udvani, H. al-Zajd, M. al-Fajiz, A. al-Sabti, H. al-Vukijjan, R. al-Fili, A. al-Utajbi, J. al-Subaji, S. al-Fulajjih. Međutim, s obzirom na velike promjene koje su se zbile u Kuvajtu tokom posljednjih tridesetak godina, ovaj izbor koji je sada pred čitaocem treba da potpunije predstavi poeziju Kuvajta u toku XX vijeka – sa svim njenim generacijama i tokovima.

Kao i svi izbori iz poezije, tako ni ovaj ne obuhvaća sve pjesnike Kuvajta, odnosno sve pjesničke zbirke objavljene u Kuvajtu, već je njegov cilj da

predstavi pjesničke glasove koji zastupaju različite generacije i iskustva, pri čemu ne negira vrijednost i drugih pjesnika kojih nema u ovome izboru.

Preostaje mi na kraju da izrazim naročitu zahvalnost pjesnicima koji su me ljubazno primili i dali mi svu podršku radi valjanosti ovoga izbora; posebno tu pamtim Ahmeda al-Udvanija, Halida S. al-Zajda, Halifu al-Vukijjana. Izražavam zadovoljstvo što je ova knjiga realizirana zajedno sa prijateljem života, Esadom Durakovićem, te što ona svjedoči o kontinuiranoj saradnji tokom 35 godina. Također zahvaljujem Fondaciji „al-Babtin“ što je omogućila izdavanje ovoga novog izbora u Sarajevu.

Muhamed Mufaku
februara 2010 .26

****

FAHD AL-ASKAR

Novi Gospod

*Za siromaha nemoj ni pitati -
On se uvijek brine i tuguje,
Nad sudbinom svojom jadikuje
A te jadikovke mi i ne slušamo;
Ni srce niti ruka bogatuna
Ne znaju za milost ni za dobročinstva -
On se gordi u sjajnome ruhu
Naviknut na bijedu i nesreću
Izobilje je Gospodnje i klanjamo se Njemu
Ili za zlato nudimo
Svoja načela i ličnosti.
...*

Ruža u močvari

*Domovino, može li slavuj kao ja živjeti
Gdje zmije šište i žabe krekeću,
U sredini u kojoj me progone
Samo zato što sam bijednike,
Što se ne pokoravam vjertke?
Moja sudbina bila bi drukčija*

Da sam kao mrtvac koji ne osjeća -
O, čuda li za dušu kada ruže procvjetaju
U močvari. u blatu!

...

Domovino, pravo činim a ti me izgoniš,
Čiti prava skitnica i razvratnika;
Kada bih imao bubanj i sviralu
Ne bi me progonila.
Ovo je moja kazna, domovino
Grješan sam što se ne klanjam tvojim jarcima,
Što se u kuću zatvaram poput Sakra nesretno;⁽¹⁾
Ne bih se zatvarao u drukčijoj domovini
Ali ću u ovoj do kraja živjeti
I zato ću bez ispraćaja u smrt otići.⁽²⁾

Vama vaša vjera meni moja

Domovino, grješe su mi misli
Zbog sinova tvojih;
Prijatelja nemam među njima -
O, da mi je prijatelja,
Nado izgubljena,
Srce nesretno i nužno!
Igrali su oko mene
Radosni zbog moga tugovanja,
Nepravdu mi i zlo činili
Morili me
Pa sam ih se odrekao
Ali oni meni mira ne daju
Već me mnogi od njih

---

(1) Sakr al-Ħayb (1896.-1963.) je kuvajtski pjesnik, savremenik al-Askara. Trpio je zbog svojih ideja - fanatici su mu prijeli i smrću, te se izolirao u svojoj kući.

(2) Pjesnik predviđa svoju sudbinu, jer kada je umro nijedan Kuvajćanin nije bio na njegovoj sahrani, čak ni članovi porodice; sahranjen je kao tuđin u vlastitoj domovini.

Progoni
Čudakom me neki proglasiše
Drugi me ludakom nazva
A neki
I poročnim i ludim -
O, kakvih li ljudi!
Obožavali bi me kada bih zlata imao
Ili kada bih se prodavao
Na bazaru licemjerja
Imali bi za me poštovanja;
Kada bih tamjan palio u dvorcima
Proglasili bi me za dobroga.
Odlazite, ljudi - vama vađa vjera
Meni moja vjera!
...

Pakao bijednih

Mi smo u vremenu u kome žive
Samo moćni i surovi.
Težak rat su drukčijima objavili,
Težak rat su sebi objavili:
Zemlja drhti, nebo je u prađni,
Na sve strane sotone,
More mračno i surovo -
Nigdje spokoja.
Plin i mine i smrt vrebaju posvuda
Avioni progone s neba,
Od ovoga pakla niko se neće spasiti -
Ni dojenčad, ni majke, ni mladi, ni stari.
Svuda samo čelik vidim,
Oganj pakleni i dim
A u paklu gore samo slabi.
Ali - avaj - i gore može biti!

Iskopajte mi mezar na obali mora

*Život nije praznik, prijatelji, već je procesija;
Ako hoćete, napunite čaše, mene ostavite
Rujno vino pijte
Meni gorko piće ostavite
Prijatelji mladosti, pustite me
Ovakav sam, nema svrhe koriti me -
Na zemlji nigdje ne nalazim mira
Ni u oblacima;
Tuđinac sam u svijetu ovome
Sjetan i sred izmaglice
Pijan sam i vino ne pijem
Zato me slušajte:
Prijatelji, kada umrem mezar mi ne kopajte
Sa tugom sred pustinje
Na morskoj obali mezar mi iskopajte
Možda talasi nad mladošću mojom plakat će
U stijenje me pokopajte -
Možda će moj strah i pobuna smiriti se!
O, morske hridi!
Ako mi kraj mezara prođu prijatelji
Recite im da sam sada bez briga
Bez bola i nevolja
Protiv mene su jer mi mladost bija^a naslada
I o tome sam pjevao u pjesmama
Jer pjesnik sam stvoren rad pjevanja
Ne rad učenja u džamiji Kur'ana.*

****

AHMED AL-SAKKAF

Zakletva

*Molim da te Bog zaštiti od zla svakoga
Jer ova ljepota tvoja za te je opasna*

*Kad pogledam te smetenost me obuzima
I sve druge slike nestanu mi u mislima*

*Pa velim: Šta bijaše od tih atributa
Sunca i mjeseca što nas dovode do bezumlja*

*Jer ti si, zaklinjem se usnulima
Najljepša što vidjela je ljudska zajednica*

*I ti si, zaklinjem se uzbibalima
Ispunjenje srca i ispunjenje pogleda*

*Jer ti si, zaklinjem se nemirnima
Sa prsima svojim mermerno-zanosnima*

*Više od samoga Dženneta zamamnoga
Slada od čuvanog Vrela rajskoga*

*Molim se Bogu za te protiv oka svakoga
I na rukama tvojim je molitva najveća*

*Jer ova ljepota tvoja zanosna
Silna je i u njoj je sudbina*

*Odvraćanje moje strah je od stradanja
A bezbožnik je ko okrene se od lica tvoga*

*Ali ma kako bilo za mene samoga
Neka i tvog okretanja očekivanoga*

*I onoga neka što je milo zlobnicima
Što katkad kazuju na večernjim sijelima*

*Meni je dovoljna zbog tebe radost moja
Patnja u strasti i noćna bdijenja*

*I too što si baš ti najveća himera moja
Moja melodija, lira i struna moja*

Rejma

*Ukazuje se kao gazela zanosna
Blista kao najljepša kreacija*

*Zanosna poput mjeseca punoga
Raskošna i obilja neizmjernoga*

*Ona je zdanje Boga mojega
Kao želja sama želji predanoga*

*Kad joj priđoh ona meni kaza:
Od mene ti pripada svaka pohvala*

*Uzvratih joj: Polahko, Rejma
Okani se toga prijekora*

*Nakon što si moju ljubav odbila
Leđa si grješnikova ugledala*

*Ljubavlju svojom budi mi milosrdna
I postvari mi ljepotu mojih snova*

*Grijev je grehota stasa tvoga
Slasti crta lica zanosnoga*

*U prijestup je samo prijestup oka
Kojim činiš od mene ranjenika*

*Evo, mami zavodljivost tvoja
I osmijeh tvoj približava*

*Nestalo je mog strpljenja velikoga
I Allaha pozivam za svjedoka svoga*

*Da postao sam poput očajnika
Da okolišanje nema smisla nikakvoga*

☆☆☆☆

*Ona se osmjehnu sva zavodljiva
Te se tijelo moje potresa i povija*

*Dok ona smirujući me odgovara
Riječima kao što je najljepša melodija*

*Pa mi veli: Ti si ljubav moja
I zato mi budi sigurna zaloga*

*I čuvaj se oka dušmanskoga
Jer biće tvoje dio je bića mojega*

☆☆☆☆

*Shvatih da je to ljubav golema
Te da živim sred luga rajskoga*

*I rekoh: Ptico, kako nam se život smilova
Stoga pjevaj iz sveg glasa svojega*

Jesi li drugu našao

*Zbog odlaska tvoga srce mi krv proljeva
I put si mi pretvorio u ćkaru trnja*

*Ostavio me kao zalog mojim bolima
Obuzetu vlastitim jadima*

*Raskinuo bez ikakva grijeha moga
Prema tebi i bez ikakva prijestupa*

*Zar si zaboravio kada si mi doćo
U um mi kroćio i u moja osjećanja*

*Kada si se oblijevao suzama
ćo love i ponekad se domognu plijena*

*I ljubav sveta bila ti je zakletva
Da ćeš živjeti uz mene do vijeka*

*Ako si drugu naćo budi bez straha
Ljubuj i neka te ne brine blizina moja*

*Jer ukor sprječava snaga ponosa
I neću ti uputiti svoga prigovora*

*Živjet ću daleko i zgasloga plamena
Gazeći ljubav svoju vlastitim nogama*

*Jer bude li u srcu čežnja se javljala
Da te sretne, odreć ću se srca svoga*

****

AHMED AL-UDVANI

Ogledalo

*Gledao sam u ogledalo
Da bih sebe vidio
Ali nisam sebe ugledao -
Pojavi se nekoliko odraza
Lijepih
Ali nisu moji.*

*Gledao sam u ogledalo
Da bih sebe vidio
Pa mi se u glavi zavrtjelo.*

*Prijatelji
U sebi ogledala imate
Pažljivo u njih motrite
Bez strepnje
I meni recite
□a vam ogledala vele
O svjetovima tajne.*

*Prijatelji
K sebi se vratite
U svoje duše pažljivo se zagledajte -
U njihovim odrazima možda će
Moj odraz pojaviti se
Jer, prijatelji, i vi ste
Poput mene.*

Mislimo kao kokoši

(I)

Mislimo kao kokoši
Pod okriljem vladara,
Što se slobodno kreću
U kokošinjcu milionera;
Jaja nose po potrebi,
Pilići im pitomi
Smjerno zoblju zrnevlje poniženja
I kraj svoj vide
U mirnom klanju nožem.

(II)

Mislimo kao kokoši
Jaja nose po potrebi,
Nekad daju pero otrovno
Nekada daju idola
Nekada su kao sokolovi
Ali njima se hrane siromasi.

Naše doba

Izumiru naš dani
Kao muhe u paukovoju mreži
Izumiru naš dani
Raspadaju se u kloaku vremena
Naš dani
Crvlji zalogaji
...

Postavih grobaru pitanje:
"Tvoje bogatstvo u čemu je?"
On reče: "Ja pohranjujem vjekove!"
"Buni li se neko?", pitam dalje,
"Protiv usuda svoga koji neumitan je?"
On mi reče: "Od toga nema ništa
Jer njegova zemlja u njegovo doba
Ima svećenike i vojnike.
"A ti ko si?", zapita me
Odgovorio sam: "Ja sam zaloga
U riznicama prošlosti".
Rekao je: "Onda imaš mrtvačke pokrove,
Umri kada hoćeš - ja sam evo ovdje
Upućujem svakoga ko zalutao je
Sred grobnice."

Optimisti

Tražimo nadu još uvijek
Dok noć smjenjuje
Ružna zora
Koju oči ne mogu gledati
A zoru noć smjenjuje
I zvijezde joj liče
Na prileve
Što lice neba nakaze.
Tražimo nadu još uvijek
A grobovi se vide
Oko kojih mrtvi tiskaju se
U prizoru ježivome
Svijet napulaju zbog dosade

*I vjekovima na groblju gomilaju se
Da bi bili hrana za crve.
Tražimo nadu još uvijek
Dok smetljišta đubre mijese
Usrdno ga slažu na tanjire
Da mami duša
Da se naslađuju njime
A mi
Još uvijek
Nadu tražimo.*

Prije nego nebeski potok presahne

*Cijedi iz zraka vodu
Cijedi iz zraka vodu
I nebeskim vinom napoj žedne.
Cijedi -
Bunari su im zagađeni
Neprijatelj ih zagadi...
Zato iz zraka čistu vodu cijedi
Da duše osvježi
Sa mnom cijedi
Iz zraka vodu cijedi
Iz zraka sa mnom vodu cijedi
Da ne umremo žedni
Ja i ti i nama slični
Jer to žele naši neprijatelji -
Onima što neće njihove otrove da piju
Da se pokore i u blatu iščeznu
Zato iz zraka sa mnom vodu cijedi
Sa mnom iz zraka vodu cijedi
Usadi je u našu zemlju*

*Jer voda raste nalik bilju
Ako joj brižna ruka daje njegu
Što u čovjeka ima vjeru;
Cijedi sa mnom iz zraka vodu
Prije usahnuća nebeskome potoku.*

Osmjehni se

*Osmjehni se
Osmjehni se
Muhe oduvijek zuje
Otkako su stvorene
Zato osmjehni se
Ako čuješ strašno zujanje
Na vjetru zvijezdama i oblacima
Osmjehni se
Kada se slijepim miševima raskrili tama
Što plavi prostranstvima
I svjetlost progoni
Osmjehni se
Jer slijepi miševi nestati će sutra
Ta zora je na kapijama
Osmjehni se
Živimo u doba ironije
Osmjehni se ako vidiš hroma čovjeka
Kako igra na pozornici slijepih
Dok mu nijemi i gluhi pjevaju
I svuda oko njega su nakaze
Što mu sviraju na bubnjeve i lutnje
Osmjehni se šli vremena
Osmjehni se
Dok takvo vrijeme ne svršise
A onda se srđi
I lomi
Sve rugobe što život nakaze.*

Grad mrtvih

Prijatelju
Zbog onoga što vidiš ne osjećaj zebnju:
U gradu si gdje život usahnu,
Grad mrtvih se zove
Grad gdje pokoj počiva i obzorje mu tama zakriva
U njemu nigdje pokreta nema
Zrak u njemu se zamrznu
Sve se izobličilo,
Čak i riječ
kao srča pada
Sa usana.
Prijatelju
Zbog onoga što vidiš ne osjećaj zebnju.
Reći ću ti šta drugi pričaju
O ovome gradu
O mrtvačkome gradu
Kazuju:
Ulice mu od kamena
Do njih ne dopire svjetlost iz zraka
Na njima caruje tama
Beskonačna
Možda će putnici ugledati na ulicama
Siluete
Preplavljene i nakazne
O kojima se ispredaju priče
Priče dugačke.
Prijatelju
Zbog onoga što vidiš ne osjećaj zebnju.
U mrtvome si gradu
Pokrova i ležava skladištu;
Pticama je zabranjeno pjevanje
Životu cvjetanje

Djeci smijanje
Zabranjeno je
Pa im na usnama zamire
Da bi zajedno s gradom upokojili se.
Prijatelju
Pokoj mještanima ne remeti
Osmijehom suzom riječju
Nego štiti
Jer si u gradu mrtvih.
Teško nama prijatelju
Kada bi mrtvi znali
Da na zemlji ima živih!
Prijatelju
Hoćeš li poći iz grada mrtvih
Jer nam je ovdje ostati
Grijeih koji se ne može oprostiti
Protiv Boga koji svijet stvori.
Dvije mogućnosti imamo:
Da iz sebe život istrgnemo
I u okovima ostanemo
Ili da se pobunimo
Da rat mrtvima objavimo
Da ga izgubimo
Jer brojniji hrabrost pobjeđuju
Ali će u oba slučaja
Mrtvi nas oteti
Živima.

****

MUHAMED AL-FAJIZ

Podne u pustinji

*Ja to nisam vidio
Ali još se sjećam vatre na našem ognjištu
U našem starome domu
I priče slijepoga oca
O životu i ratovima
O našem ratovanju protiv osvajača.
Zemlja je ovdje neplodna
I vukovi se plaše njenoga podneva
Ali kraljevi Turci i Nijemci
Oni to govore u ime civilizacije
I zahtijevaju
Pravdaju pohodne na ovu zemlju
Nasrću na nas flotama
Vojskom slijede jedra ronioca
Da ga potope
Da ga pogube.
Ronioče
Čuvaj se morske pučine!
More poput zemlje pripada moćnima
I biseri koje vadimo za ljepotice
A nama je nesreća dovoljna...
Moj slijepi otac počinje
Plakati i kašljati
Dim mu nagriza oči u staroj kući*

*Dok pitamo mi:
Oče, šta si vidio?
Zašto plačeš?
On i dalje ka^olje
Rida
Veli: Bili smo moćni
Kao pijesak protiv očiju
Kao smrt...
Ja nisam vidio
Ali moj slijepi otac
U na^om starom domu kaza mi tako
Zatim pitam: Osim pijeska, šta ima u našoj zemlji?
Otac mi odgovori:
Nokti su zato da nešto kidaju.
Ko nosi oružje vječno za žrtvama traga
A zemlja dariva muževne ljude.
Gledaj!
Razgoliti otac oslabjele grudi
I vidjeh ožiljke kao oči mrtvaca
Kao jesenje lišće
Na nemoćnim grudima.
Otac ih pipa kao stare tragove
Prstima umjesto očima
Prepoznaje tužne datume
U svakoj rani
A rane su ponos mu^oaraca
Kao tetoviranje ljepoticama.
O, zavičaju podneva i pijeska!
Smrt i bolest
Milostiviji su od morskih pirata
I uzvisuju se tvoji vrhovi
Dok sve ide ka smrti
Osim zvijezda
Osim Sunca Mjeseca i Velikog zida.*

O, vatro nađga ognjđta
U starome domu
Tvoja toplina jođmi je u venama
Kao tragovi rana
Na grudima moga slijepoga oca.

Novi Sindabad

Mora su milostivija od zemlje
Neplodne
Kojom miris ne đri se
Na kojoj vinova loza ne raste.
Kada se oblaci nagomilaju
I nebo kada sruđi kiđu
Ona ostaje kao škrtá ruka što rijetko dariva.
Zemljo požara i otrova
More je milostivije od tvojih obala
Jedra su mi viđa od čempresa;
O, more tvoja so mi je slađa od gradskoga grođđa!
Vjetrovi napnite mi jedra, lađu ponesite
Da svijet opet priča o Sindabadu:
Ko je Sindabad?
Kakve li razlike između mašte ludaka i titana
Što kuda hoće plovi morima
Svojim užadima
Svojim jedrima
Svojom željom nadnaravnom
Rukom čije plave vene na zvijezde liče!
Zemljo, jamo nevolja
Oduvijek ličiđ na trudnicu
U kojoj je plod uginuo,
Nema čarolije i nema istine koja te može izvesti

*Iz doba Kainova
Crvi ti žito napadaju, zemljo tmine
Petrolejka ti treperi nalik očima
Koje ne drijemaju
Već obzorje gledaju
Za obalama tragaju
A oluja bjesni i gasi je
I al-Huham⁽¹⁾ razliježe se:
“Svjetlost svijetla
Iz plamsaja njenih očiju...”
Glad i bolest na tužnoj zemlji
Ribe u moru čekaju da potone lađa -
Smrt u dubinama bolja je od vječnosti
U svijetu gdje ima mjesta za kraljeve i majmune
A nema za mene.
Dokle živ budem mora će mi biti utočište
Ili parče zemlje
Kada umrem.
O, soli morska
Uskoro ćeš med postati
I dan će poput njenih očiju bljesnuti -
Savite jedra
Prijatelji usidrite lađu na obali...
Evo opet na lađi al-Hulu⁽²⁾ pjevamo
O sjetnom ljetnjem putovanju
Evo nas opet smo u gradu
A otplovit ćemo kada zimska kiša padne.
Do viđenja.*

****

---

(1) *Stara mornarska pjesma u Kuvajćana. Prim. prev.*

(2) *Stara mornarska pjesma u Kuvajćana. Prim. prev.*

Na zemlji glad na moru vjetar

- Odlomak -

*Pod svjetlošću zvijezda
Noću putovasmo preko inih mora
U doba kada življah u dubinama
Tragajući za biserima
Za ogrlice
Za grivne bogatim gospođama
U Indiji u Parizu u dalekim zemljama
U vrijeme kada bijah bez grada
Bez nježnosti ruke prijateljičine
Već samo sa užadima i jedrima
Sa izranjavanim prstima
Sa neznanim, sa vjetrovima.
Gladne ribe u mračnim dubinama
Progone me iz svoga čudesnoga svijeta
U moj strašan i surovi svijet.
O more o grobnico
O čudesni svijete!
Napuštam zemnost surovu
Sa duhom sjetnoga mornara
Što vječno pjeva obalama.
Dok djeca čekaju da se vrati iz netraga
On se vraća s putovanja
Da opet ode moru, opet putovanju*

Da živi boreći se s glađu.
Glad na zemlji
Na morima vjetrovi vjerolomni
A žena njegova bez grivne ga čeka
Bez ogrlice
Usamljena u blatnoj stračari
Sanjareći: vratit će se
Sa biserom rijetkim.

Život u pričama

Nашe su najslade noći mjesečinom obasjane
Kada zvijezde trepere
Kao svetkovine u osvjetljenoj pilji
Kada nebo
Na moru slika svijet
Što svjetlošću i vodom omamljuje
Čupa nas iz korijenja i nosi visinama
Nimfama i rajevima
O lijepom životu imam priče
Iz Hiljadu i jedne noći
Od Šeherezade i njenih opojnih noći
Iz noći djevojaka što sanjare
Da piju vodu sa zvjezdane pučine
Kao ona što pjeva zvijezdama
Pa se u vatru i kišu pretvara
Jer život je prepun čarolija
U njemu čarobnice gospodare prepunim kućama
A mi sanjamo palače
S velikim galerijama
Koje je Šherzada opisala

*U Hiljadu i jednoj noći
Sanjamo
Dok nam se crvi u stomaku hrane
Na ognjištu kotla nema
Morske ribe poslije objeda drijemaju
A družina na lađi
Priča o trpezama u palačama.*

Ko će kupiti sva mora za oči Tibine

*Imam vina
Imam miomirise
Imam tamjan indijski
Trgovci i kraljevi iz Mekke
Imam ogrlice i grivne za robinje i gospođe.
Ko će kupiti radosti mornara što se vraća...
U očima joj sunce zgaslo
I svjetlost u domu
U kome ima samo
Hasuru i svjetiljku poput slijepčevih vjeđa.
Zašto zemlja cvjeta
Kad su u njoj kosti mrtvih?
Gdje je moja draga -
Umrla je Tiba...
Ko će kupiti sve bisere
Ko će kupiti sva mora
Za oči Tibine?
O dane, oči su ti zgasle u njenim očima!
Ta gdje je svjetlost
Iz njenih očiju
Gdje su rasute pletenice*

*I bjelina razdjeljka kao zraka zvijezde
U sutonu mojih sjetnih dana?
Gdje su radosti susreta
Gdje su pletenice kao noć rasute
Kao karanfili
Gdje je njen osmijeh sjetni
Kada se gradu vraćam s mora
Pa mi radost njenih očiju umor istapa?
Gdje su susreti na□-
O, slasti nenadnih susreta -
Kad suze poteku s raspjevanom radošću:
“Naši mili u grad se vratiše...”
O, da su mi vjeđe jedra za lađu!*

Eho iščezlih stvari

(I)

*Pjesnik je zapisivao
Gospođo
Ono □ je vjetar pjevao
Slikao je ono □ je tama klesala
Pratila ga jata ptica što su se vraćala
Iz tuđina.
Pjesnik bijaše počelo govora
I odjek iščezlim stvarima.*

(II)

*Kada ljudi preplavi□ trgove
Pjesnik im je pjevao
Pripovijedao
O onome □ je vjetar sricao
Dok pogreb ptice u očima mu je svjetlucaao*

*I zrak kao ekseri
Pluća mu ranjavao
Dok ne dođe stoljeće dvadeseto
I drugi čovjek dok ne dođe.
Zašto se onda gospođo
Mijenjaju strasti pjesnika?*

(III)

*Prve riječi
Bijahu pjesma koju Davud je pjevao
A još uvijek eho prve pjesme
Tone u srce zemlje.*

(IV)

*Evo, taj pjesnik, gospođo
Obilazi zakovane kapije gradova
Pogođenih nesrećama.
Nema više svoga mecene
Nema više sablje
Ni oklopa nema više.*

(V)

*Sada puži između dva vremena
Krvolipta između dva vremena
Postao je voda
Postao je vatra
Postao je nešto između toga.
Ko nogom udara pjesnika
U njemu će naći dva srca.*

****

ABDULAZIZ SAUD AL-BABTIN

Sjeti me se

*Sjeti me se kad god srce strasno zaželi
I uspomena na me kad obzorjem počne kružiti
Uvijek kad daljina srce iznuri
Kada mjesec moj iščezne u pomrčini
Sjeti me se
Sjeti me se kad se oblaci ukažu
Na nebu mome i ptica na njemu objavi pjesmu
Da bi tajno besjedila ponad zvijezda svome prijatelju
Silno uzbuđena ljubavlju te pjevajući himnu
Sjeti me se
Sjeti me se kad god lahor istočni zapiri
I u pohodu njegovu noćnome moj duh leti
Skrovićima gdje ljubav moja i mladost boravi
Ono što smo željeli tu smo i dobili
Sjeti me se
Sjeti me se kad god ptica zapjeva
Ridajući i oplakujuć dragog kog je izgubila
I uvijek kada ružu dotakne rosa
U zoru sanjiva dana ☐o osvit svoj sniva
Sjeti me se
Sjeti me se kad god ruža se otvori
U lugu u kome sva ljepota postoji
Kad miris njen krišom prolazi nadahnjujući*

Mjesto koje nas sjedinjuje s večeri
Sjeti me se
Sjeti me se kad god dođe proljeće
Rasipajući posvuda mirise što ih nosi cvijeće
Otkrivajući dušu nedužnu kao što je dojenče
Pjevajući zanosne pjesme nebeske
Sjeti me se
Sjeti me se kad god zapjeva razdragani
Kada muku svoju glasom izbaci čovjek sjetni
Jecanje lire kad srce rascvili
Te počne plakati čim se on tužno oglasi
Sjeti me se
Sjeti me se kada god se kata-ptica uzbudi
Ispunjavajući glasom i ridanjem horizont vascijeli
Svemirod prolazeći i hod ubrzavajući
Dok traga za onim što pjeva o svojoj ljubavi
Sjeti me se
Sjeti me se kada god prođe zora
I zaljubljeni ne kuću blagodat sna
I noć kada zadrijema dok se spušta
I tvoja duću klekne da bi me ljubavlju napajala
Sjeti me se
Sjeti me se kada god život nasilan bude
I godine kako budu promicale
I mladost moja nakon cvata možda vehne
U stradanju mome između ljubavi i sjete
Sjeti me se
Sjeti me se kad god bude sama
I srce silno zaljubljeno dok davi daljina
I dok te u samoći iznuruje žudnja
Hajde da suze ispijamo poput vina
Sjeti me se
Sjeti me se, živote moj, teško oboljela
U strasti za tobom, s jutra i večer dok pada

*Kad god jutro svane ili kad zadrijema
U mojim besanim noćima svjetiljka nebesna
Sjeti me se
Sjeti me se kad god tajna molitva besjedi
I srce bolnik postane **□**o nada se tebi
I moje pjesme u svemiru su melodija **□**o se gubi
I srce moje, živote moj, za te će se žrtvovati
Sjeti me se
Sjeti me se jer su prostranstva života se zatvorila
I smještamo se među grobnim pokrovima
Sjeti se da se okončalo jedno doba
Ali će se njemu naše duše vratiti iznova
Sjeti me se*

Simboli ljubavi

*Sunce pitajte da li je vidjelo ljubav poput moje
Otkako je zasjalo, ili ljubavnika što je poput mene živio
Što živio je na vrelima ljubavi napajajući se
□o znamenjem ljubavi na svakom odmor**□**u je postao
Kome ljubav srce puni te on raspjeva se
Himnama životu, pjevajući kao dijete kakvo
Jer mu s visova života njegova pada strast poput kiše
Te se po svim dolinama cvijeće raširilo
Životu sam darovao mirise obilne
Te je sve oko mene miomirisom natopio
Daljine, ljubav moju čuvaju daljine
Možda moja duša il možda ja bih je uvećao
Strasno ljubim ljepotu u prirodi Selme
Pa je moje srce i moj razum ljepotu zavolio
Te sam se vjernošću odjenuo, i čak sam živio je
I godine sam pobijedio. Ne, nisam se zamorio
Nijedno srce neće sve voljeti kao srce moje*

*Il ljubiti sve kao ~~to~~ je moje srce ljubilo
O, sunce, ako sam volio sve ljude
To je zato, sunce, ~~to~~ sam dragu ljubovao
Sunce pitajte! Ono dragog ne vidje
Otkako je zasjalo, ili ljubavnika što je poput mene živio*

****

ALI AL-SABTI

Naše doba

*Mučno je ovo naše doba -
Gospodara svoga niko ne poznaje
I pas se od keruše okreće
Državnim ordenjem lopov kiti se
Vladar ne poznaje one oko sebe.*

*Je li ovo kraj ljudskoga roda, Gospode
Ili možda doći će
Pokoljenje da iskupi grijeha
Pokoljenja evnuha?*

Uprkos tjeskobnosti

*Da se sagnem, od mene žele
A ni predak mi se saginjao nije
Dvije hiljade godina ranije
Evo, vjeran sam ostao
Uprkos tjeskobnosti!
Vama va^o vjera a meni vjera srca moga
Iz koje to pećine ste izašli k nama
U ovo proketo doba?
Ni ja ni vrelo dragoga Kuvajta pokorit se nećemo*

*Podići ću ovo čelo
Znaš li šta znači kad podignem svoje čelo?*

☆☆☆☆

*Vama sva ljubav moja
Ali uprkos svim poniženjima
Neću smekšati*

Zahrđale vene

*Ne govori da smo stari dok smo još danima mladosti
Iako nam crv oči nagriza i želje izjeda
I ličimo na mrtve što za patnje ne znaju
Kakav potres hoćemo kakav vulkan želimo
Dok nam je krv zagnojena
Dok smo u boci vatre pohranjeni
Dok smo u bocama prašine
Koju vjetar noću rasijava
Po psećim putevima.
Nisam onaj koga želiš, milija od svjetlosti
Nemam srce da ga nova ljubav potresa
Mraz mi u venama, ledena hladnoća
Zato traži viteza slobodna i plemenita
Šta za ljetnje noći sanjari na mjeseci
Od svjetlosti čarobni zamak gradi
I svijet oko tebe u ruže pretvara.*

*Ostavi me ja sam ruševina što živi u ruševinama
Mišavi mi crijeva grickaju
U meni za ljubav mjesta nema
Odbacio sam oružje i sramom se ogrnuo
Slomio sam vesla i jedra pocijepao*

Vi¹ se ne mogu sa zmiijama boriti
Nekad bijah... imao sam želje goleme
Ali kada rebab⁽¹⁾ izgubih želje mi iščezoše.

Gradski zid

Pisat ću ti ili piši - moramo se sresti
U životu čežnje ima vremena
Gradski zid se razvalio
Nestalo je ono čega si se plašila
I promijenilo se sve ¹to si poznavala
Čak i sjetne oči žena...
Gdje su ti otac dom i lađa -
Vrijeme je zbrisalo tragove grada
Na¹ga grada ¹to je djecu pla¹to
I očeve im na more odagnao
Da umiru zbog bisera
Kojima se ponosi lopov sred Pariza
I dariva bludnicu životima hiljada bijednika
Na¹grad - nekada bodljikava postelja
Sada je zanosan poput vrtova
Grobnice mu u bašče izrasle
I ljubavnice uz ni¹ne
Slušaju poeziju u naručju ljubavničkome.

Kult

Vraćam se k vama
Poslije dvadeset godina
Ali vidim sada -
Dijeli nas hiljadu godina
Kao da se tmini klanjate.

---

(1) Vrsta muzičkog instrumenta. Prim. prev.

Magličaste vizije

(I)

*Kroz pepeo dim i prah
Kroz krv ☐o zvijezde i mjesec krasi
Sa glavama ☐o preplavljuju rijeku
Kroz suze što tužne ulice potapaju
Grad tone u noći
Kao da mu Tatari
Kapije zatvaraju
I mladost vješaju.
Dok dan pohodi
Čujem dio svoje stare melodije.*

(II)

*O, ljudi!
O, izbjeglice na sjeveru!
Imam još ponešto reći
Nešto rekoh na početku puta
Ostalo ću kazivati na planinskim visovima.*

(III)

*Prijatelji
Ja sam istrzan i sjetan kao i vi
Moje bilje koje toplom krvlju navodnjavam
I sada je kao prije dvadeset godina,
Kao da sam blato posijao na blatnu poljanu.
Dva puta sam obmanut bio:
Kada htjedoh biti a nisam bio
I kada sam mislio da u zemlji je očinje vrelo.
Ali opet mjesec gledam
Slušam ptice na drveću
Pi☐am pjesme za ratnike
Vama ljudi*

☐o sijete
U klisurama i dolinama
Što ljubav sijete u poljima.

Otkuda dolazi radost

(I)

Otkuda radost dolazi
Dok je Gaza osvojena a narod Kuds
Pod ☐torima
Dok nam je nafta zemlju duge lišila?!
Iznad nje smo od bola most sagradili
Jer kada nas ophrve očajanje
Snovima se priklanjamo
U naslijeđu oslonac tražimo
Priču koja snaži
Priču iz davnina -
Možda ćemo tako naći put do radosti.

(II)

Otkuda radost dolazi?!
U pustinji nafta
U utrobi glad
A sve knjige žute
Koje stari ostavi☐
Krišom čitamo.
Stidimo se ako drugi saznaju
Za izvore nesreće
U žutim knjigama.

(III)

*U ime Boga jedinoga
Moja krv te iskupljuje, zavičaju.
Do jutra se opijam
Ovu ranu da zaboravim
I potres da usnijem:
O, potresu budućnosti, kao zora nas osvjetli
Da na usnama svijeta pjesma budemo
Da raskrilimo davno zatvorene kapije svijeta
Jer mi smo svjedočanstvo mučnih vremena
Zato kapije otvaramo pokoljenjima -
Pustinja plovi morem na moru obilja
Dok glad dječije utrobe izjeda
Dok u ovoj zabitaj kući pišem poeziju
Od nje pravim tugu
A sutra će Nešto doći
Donijet će mi nešto neviđeno
Donijet će mi slap radosti.*

Rena Djevojčica rođena u teškim mukama

(I)

*Pij i pjevaj za Renu
Koja će ti sigurno obećati
Da će sve skitnice
Jednom utočište imati
Da ne brine bog ljudi
Što se truhlim stepeništem slave hoće ispeti
Propast će kada nas sunce ogrije*

*Kada limun opojno zamiri
A pjesnik slobodno i spokojno zapoje.*

II

*Vidio sam u Reninim očima
Budućnost svu u ljiljanima
I sve ljude od doba Nerona
Što proda rodna mjesta
Kako im svjetlost razotkriva
Zlodjela
Dok mi gradimo od rebara
Branu da truhlež zaustavlja
I krvlju natapamo svoja bilja
Zato reci svima što mrže
Da im mjesto među nama nije
Jer u njenim očima
Vidjeh cvijet što nam se otvara
I osmijeh dariva.*

****

HALID SU'UD AL-ZAJD

Traganje

*Putovat ću na devi s mješinom žedi na leđima
Kuju tama cijepa zvjerskim zubima.
Nisam prvi raspet na drumu
Ni posljednja žrtva u ratu:
Pokoljenja prije mene prodoše -
Neko odsječenih nogu
Neko bez ruku
Drumom širokim
Otvorenim
Ne zna se ko dolazi ko odlazi
Žrtve su nebrojene
I smrti bezrazložne.*

*Gubim strpljenje, trnje mi noge ranjava
Utrobu mi kida
Suzu u kamen pretvara
Baca ga mojim dubinama
Tamo tone i čežnje mi obara -
U tamnoj dubini ih slama - o, strpljenja!*

*Ako vidiš čovjeka s kojim se vjetar poigrava
Savija ga ciklon kao list duhana
Po vreloj pustinji ga baca
A on ništa ne osjeća*

*Zemna mu kora nije se raspukla
Nestvoren je
Još uvijek u pustinji izgubljen je
Sa iluzijom stvaranja
U blatu traži blata.*

*O, vulkanu sedam neznanih zemalja
Izvore u visovima
Što se glađu hraniš radi žubora
Po zemlji lagahno
Napoj me malo
Moja žedna mješina hoće vode
Mojoj devi noge su trnjem ranjene
Ništa do nestvarni snovi ne ostaje
U pustinji usnuloj na obalama rijeke zaboravljene.*

*Čeznem za Tobom kao za munjom što bljesne
Sve tuge u Tebi pohranjujem
Barem jednom kapi napoj me
U nju izlij me
Iz nje stvori me
Obnovi čisto stvaranje
Jer oči moje više ne vide:
U sumnjama su obnevidjele
Ali put će se ponovo ukazati
Iznova
Vidim samo ono što izopačeno je
Iznutra i spolja.*

*O, pustinja bola nepregledna!
Strast su putovanja
Vaseljena s čovjekom počinje i u njega se vraća
Iz njega se sve obnavlja i rađa;
Putovat ću na devi s mješinom žeđi na leđima.*

Povratak počelu

*Hodao sam mračnom šumom gledajući tek ostatke snova
Za mnom u tami sjenke me plaću
Ispred mene tuge proćubsti ranjene
Dlanovi mi krvavi i noge
Tonu, propadaju u trnje
Ćurine nedostojne za uzdahe tijesne su mi
Na obzorju nema tačke da me mami
Kao da sam primjer izgubljenosti
Nado moga drumovanja, mami me
Bilo čime
Mami me bilo čime
Što mi tužnu prošlost i budućnost veže -
Najzad stići možda tako moguće mi je.*

*Kroz rupicu na mojim mračnim glinenim zidovima
Vlastito stvaranje
Vidio sam - o, šta sam vidio!
Oko mi slijedilo jasne niti svjetlosti
I počeh prošlost i budućnost shvaćati
I još nešto neizrecivo.
O, kako volim putovanje
Koliko čeznem za svjetlošću
U njoj nestajem topim se
Na horizontu što zasvođen je
Nebo me gleda i doziva: O, ti zemljom začarani
Razmišljaj o tajni moga stvaranja...
Počeh prošlost i budućnost shvaćati
Pojmih a ne znam šta me podstaknu
Prosvijetli i nahrani
Tek - blista kao sunce
Kao mjesec.
Prosvijetli me zraka, u biće me taknu*

*I pomislih: To je Usud sami
Što me prosvijetli i nahrani.
Vidim samo jedno Nič^o me preplavljuje
I vratih se svojim nebesima
Uronjen u biće svoje
Vidjeh... Pojmih... Ne znam ko me nahrani
I u meni blago pohrani.
Ja
Nema sunca
Bez mene nema ni mjeseca.
Ovu svoju ruku
Znam li?
Ako oni svoje svjetove ne znaju
Znam li ih ja?
Vidim ruku
S noktima
Vidim je
S prstima
I ovo lice napu^{te}no
Gleda me i smješka se.
Znao sam te i ne okrivljujem
Sve u meni je Ja
Oni su moji makar i ne htjeli
Nič^o sam ku^o drugi nisu i nisu vidjeli
Ja sebe vidim u sebi.
Čudan je moj svijet... Jesam li to Ja?
Sakupljeni svjetovi, jesam li to Ja?
Tragah
Za sobom u nečemu što drugi ne vide
Poljubih usta oči i noge
Poklonih se i slavih
Zanijemio.
O, htjedoh se pretvoriti u usta
U dušu što odbija ništavilo!*

*Mogu li biti Ti... Ne
Nisam kao...
Riječi me napustiše.
Ponovi se, času prosvjetljenja -
Kako čeznem za svjetlošću
U njoj nestajem i topim se!*

Priča o lađama

*Dugo sam s tobom
Cjelivam lice prelijepo
Iz ruku ti pijem vino
Iz tebe ispijam ljepotu
O tebi govorim neumorno
Beskonačno
I snivam: Cijedim ružine obraze
Pa se kao nektar svjetlost toči
I teče kroz krv znanom i neznanom korijenju
Zato pretekoh sve zaljubljenike
Moja ljubav je trajna i ne znam nemoguće
Kada god budemo stvoreni u času blaženstva
Lahori nam titraju snovima
I proljeće donosi pehare ljubavi
Nama na usne - o, divne prepune pehare!
Pitam te gdje je početak
I zjenici tvojoj težim čežnjivo
Ako mi tvoje zjenice kroz obnevidjelo srce prozru
Progledat će
I vidjeti tvoje lađe bremenite
Nadanjima
O radosti Sindabadova! Sindabad se vratio!
Stanite lađe, vratio se - kakav jad obale donose*

*U srcu mu zgasnu nada zanosna
Skriva se ono što je među nama
A nije jedino
Suzne oči proniču nam u dubinu
Noć nas u djeliće kida
U vaseljeni se cijepamo
Ti nisi ti ja nisam ja
Sabirem iza sebe sjećanja
Prikupljam ih
Ostaje mi samo fitilj svjetiljke
I u meni katarka je velika
Vjetar hoće da je potopi
Napinje jedra da lađu raskomada
Ali na njoj je zaljubljenik blijed a prebogat
Zelenim nadama
I ne zna za nemoguće
Ratuje s konjicama i juri na sve strane
Da lađu rukama sačuva - da dugo plovi
I viče u vjetar: Ja sam ovdje vjetre
Ti odlazi
Da mirnim morem plovim lađom ka ljubavi!*

****

HALIFA AL-VUKIJJAN

Mijene doba

(I)

*U pračjavo doba
Zemlja guta svoje jade.
Uz jutarnje novine tjeraju na povraćanje
Lica bludnica
Repovi paunova
Besramna trućanja
I svi ružni obredi.
Svaka zmija mijenja
Zimsku kožu
I izlazi da se diči
U spiralnoj srebrnastoj odjeći
A uvečer žrtva grli svoga krvnika.*

(II)

*U olovno doba
Kuru⁽¹⁾ plašt oblači
Stavlja turban*

---

(1) Veliki Kuru⁽¹⁾(558.-528. prije nove ere) je perzijski kralj koji je osvojio vavilon i vratio Jevreje u Palestinu. Prim. prev.

Vječitu kacigu
Vodi na[□] vojske
Kudsu na kapije
Sprovodi jevrejsko roblje
I Vavilon arapski.

Nabokodonosor⁽¹⁾ prati
Kako teče vrijeme
Sve mijenja svoj izgled
I voda poprima novu boju.

(III)

U bakarno doba
Sva se proročanstva ostvaruju
I san kosi morsko bilje
Sejb Ibn Zi Jezen⁽²⁾ vadi svoju sablju
Kolebljiv
Traži spasioca
Da Kudsu zlatne snove vrati.
(...)

(V)

Nazdravlje na[□]n revolucionarima
U čeljustima prijestonica
Što dižu dvorove

---

(1) Nabokodonosor (605.-562. prije nove ere) je kralj Vavilona koji je pokorio Jevreje i kao roblje ih vodio do Vavilona. Prim. prev.

(2) Sejb Ibn Zi Jezen (VI stoljeće), kralj Jemena, tražio je pomoć perzijske vojske da protjera Etiopljane koji su bili osvojili Jemen. Prim. prev.

*Od ukrasne perzijske keramike
Kao cjelivaju svaki turban i bradu
Potežu sablju čudotvornu
Nadnaravnu
Vraćaju slavu hamajlijama i talismanima
Mole se u hramu vatre*

*Putuju sa Manijem⁽¹⁾
Do dana spasenja
Nazdravljaju zarobljenom Vavilonu
Na Korošpolju -
Starom Vavilonu.*

Elegija Jusufu al-Batinu - postojanome čovjeku

*Poput gavrana novine donose
Ujutro tvoje ime
Nevjerovatnu vijest o tebi donose
Zatim o nekoj svadbi
O nekom rođendanu
O čajanki za drage goste
Kitnjasto piće
Čitam jednom dvaput triput
Možda su pogriješili s tvojim imenom
Po bilu prepoznatljivome
Ali znam ti ime i ime oca
Znam ti djeda i porodicu
Pa opet tražim grešku u tekstu
Slučajnu ili namjernu
Ne bih li te poživio*

---

(1) Mani (215.-276.) je Perzijanac koji je osnovao maniheizam. Prim. prev.

Ne bih li drugoga ubio
Rastu moje ubilačke želje
Dok minute kao vječnost prolaze
Od tebe nema vijesti a ni telefon
Ne razbija zebnju i tugu
U strašnome času
Novine i dalje izvikuju tvoje ime
Na mjestu svakome
Ime tvo raste
Tvo sve preplavljuje
I sada ne vidim ništa
Osim nekrologa
Što više više
Sluh mi ispunjava
Steže mi srce
Zatvara mi sve prozore
Čini mi se da telefon zvoni
Da čujem tvoj glas i smijeh dragi
Da čujem tvoj demanti
Pa se smijem kao i ti
Bacam novine
Hrlim k tebi kao dijete
Ljubim ti oči
Plačem od radosti ili od straha
Jesi li zaista otišao Abu Harise -
Strašno li je to što sada čujem.
O, naš nesretni dani
Zar si otišao dok zemlja čezne
Za djelima tvojih ruku
Za milovanjem
Bljeskom svjetlosti
Kliktajem pobjede

Na tvojim usnama
Zar si otišao
Zar si otišao
Kako ćemo ti doći
Sa svim morima u grudima
Jer znaš sve što je u grudima
Ti si veliki dok smo mi mali
Ti si moćan dok smo mi nemoćni
Ta ko će klonulome snagu dati
Očajniku nadu
I cilj da mu stremi.

Znakovi - Odlomci -

Pita me moja djevojčica
U tužnoj večeri:
- Ko su ovi? Odakle su došli? Šta hoće oni?
Lice Kuvajta tugom se oblijeva
Iza prozora
I tišina se nad gradom nadvila
Sada ne vidim ništa
Osim mačke
Što put prelazi
Hita bez cilja
Tumara
Vraća se kući svojih odsutnih prijatelja

☆☆☆☆

Pita me moja djevojčica
A ja štitićim ne odgovaram
Kružim pogledom
Putevima što su otvoreni
Za ubistva

*Za užas
Za tugu
Za porobljavanje
Za kamione
Koji arapsku bratsku oznaku nose!
Noću stižu silno udarajući
Vraćaju se bremeniti dobitima
U vrijeme osvita*

☆☆☆☆

*Ponekad pogled obaram
Lice okrećem put mora
Glava mi tečea
Ovdje moj predak počiva
Kome je more pojelo ostatke tijela
Za preduga puta
Moj otac je tamo
Ajkula mu udove pokidala
Kada je njegova ruka htjela izvući hljeba
Između zuba morskog čudovišta
Pa je vječnost darovao svojim gladnim potomcima.*

****

RIDA AL-FILI

Borba sa sjenkom

*Jednoga dana pohrli ka suncu
Iz vlažne pećinske tame
Gdje mu tamnovanje otupi vizije.*

*Kada htjede svjetlošću vjeđe natopiti
Kada htjede oči svijetom ispuniti
U dubini bića nešto ga potrese
Kao rajska svjetlost nešto ga zasiječe
Poput uvehloga lista izmoždjeno tijelo pade
U borbi sa tamnim valovima duž nestade
U moru dilema
Gdje val sumnje za susret sa istinom bori se.*

*Kada u blatu prikupi snage
Kada u svjetlosti sagradi vizije
Ushiti se
Pohrli put sunca
A sjenka mu ispred njega
Duž cijeloga puta.
Uplaćena ga sjenka koja mu hita ispred tijela
Pa pojuri poput vjetra pomamna
Riječima svoju sjenku da pretekne
Riječima da pobijedi je
Kada kroz noge krv oteče*

*Kada mu dah žedna fatamorgana postade
Što drugu fatamorganu traži
Kada mu svaki djelić bića oslabi
Kada se svjetlost u krvavome pokrovu skameni
Kada se otvorenost svijeta zasvodi
Kada tmina zgusnu se i izroni
Kada mu se nemoćnome jama približi
Beživotno tijelo pade u krug vlastitoj sjeni.*

Tren

*O, trenu klonuća
Talasu što ploviš pučinom
Kao stranac koga prostranstva izgone
Obale bacaju na kopljasto stijenje
Malaksava□na beskrajnomanome
Sred hučće pučine
Pod kojom se pustoš kreće...
U trenu eter malaksava
Zrak je bez darova
Sjeta nebom ovladava
U zjenicama trena sunce hrđa
Dok zima zavijava.
Bez svjetlosti □b sve ukra□va
Ljubav je vino gdje se svjetlost sliva
Ali zora u venama ne kola
Već u podnožju večeri se slama.
O, bakljo zgasnuća
Jamo tame mraza izginuća
Silueto što nesreću nosiš na plećima!
U ogledalu kada vidi ga
Neko svoje lice ne prepozna.*

Nijema opsada

*Iz sunca vajam zelenu pogaču
Činim nemoguće
Da zasitim otvorena usta
Onima ne bija□a dosta da mi otmu i polje i sunce
Ne bijaše im dosta da mi oči opsjedaju vlastite
Misli dah razum i vizije
Već htjedoše da ispod moga neba protjeraju me
Prognaju sa zemlje čiste i sa Gospodnjim suzama izmiješane
Jer sam bodlja kaktusova u oku neprijatelja
Jer sam koplje svjetlosti u očima
Jer sam sjeme □o izrasta
□o se obnavlja
U nevidljivim dubinama
Ja sam sav prkos svijeta u gnijezdu bola
Ja sam titan svoga vremena
U pljusku svjetlosti □o se okameni
I neću otići.*

****

ABDULAH AL-UTAJBI

Zarobljena nada

*Bujica mi jedino veslo odnese
A kada mi vjetar pocijepa jedra i lađu mi razbi
Sa veslom izgubih nadu na pučini izgubljenosti.
U tvrđavama krvi i kamenja stare navike su zarobljene
Zatvorene u tamnici gdje svjetlost sunca zgasne
I dan je
Mračan kao noć bez zvijezda što je
Oblaci beskišni i vjetar otrovan je.
Iza zidova se nalazim
Potišten čekam rađanje dana pjevajući:
Obale!
Moj Sindabad je jučer sa mnom bio
I od nada jedra satkali smo
Da život lađom proputujemo
Ali prokleta meduza
Okameni zov pučine u noći polaska
Stijenjem mi zazida i prozor i vrata
Prema svjetlosti nada i sjetnih snova.
O obale, čekam već odavna
Dok mi sahat na zidu bolno otkucava
Dok u bešumnoj u strašnoj noći*

*Tražim zraku za tešku dilemu
Zvijezdu što mi sve noći i sve puteve svjetlom obasu.
O obale, hoće li mi ona doći
Hoću li najzad zapjevati?!
O obale!
Sa veslom izgubih nadu na pučini izgubljenosti
Kao biser što se u utrobi kita gubi
A na lađi će hiljadu mornara umrijeti.*

****

SUAD AL-SABAH

Nova definicija Trećeg svijeta

*Zato što je ljubav u nas
Uzbuđenje trećeg reda
I što je žena građanka trećeg reda
I što su knjige poezije trećeg reda
Nazivaju nas narodima Trećeg svijeta.*

Čemu moja usta

*Ako već ne mogu piti kahvu s tobom
Zašto onda otkriva kafane?
Ako već ne mogu skitati
S tobom bez cilja
Zašto onda pronalazi ulice?
Ako se već ne mogu zagrcnuti
Imenom tvojim bez straha
Čemu onda jezici?
Ako već ne mogu kriknuti: „Volim te“
Kakva mi je korist od usta?*

Noć Fatimina uhićenja Odlomci

(I)

*Ovo su zemlje gdje se obrezuje i pjesma ženska
Gdje se sunce vječno pri izlasku*

*Radi očuvanja sigurnosti porodice...
Gdje se žena kolje ako govori
Ili misli
Ili piše
Ili voli –
Zato da bi se oprala sramota porodice*

(II)

*Ovo su zemlje koje ne žele ženu što odbija
Niti žele ženu koja je ljutita
Na porodičnim obredima
Ovo su zemlje gdje ne žele ženu
Kao ide ispred karavane*

(III)

*Ovo su zemlje koje su pojele svoje žene
Te su zemlje legle da spavaju presretne
Pod bičevima sunca i znoja
Ovo su Vakvak-zemlje⁽¹⁾ koje zapljenuju razmišljanje
I kolju ženu kao devu u nevjestinskoj postelji
I ptice ako polete
Ovo su zemlje koje mrže ružu ako se otvori
I koje mrže mirise
A u snu vide samo spol i postelju*

Pepelna simfonija

(I)

*Mili moji
Željela sam da čujete*

---

(1) Vakvak je oznaka za volšeban, fiksijski „toponim“ na nepoznatom mjestu, gdje se zbivaju čuda. Spominje se više puta u bajkama Hiljadu i jedne noći. Prim. prev.

Noćas neke ljubavne stihove
Jer žena u svim životnim dobima
U svim rasama
Podaje se ljubavnim riječima
Željela sam da vam prokradem nešto ruha
Iz carstva pepela u carstvo bilja
Mili moji
Željela sam da čujete
Malo muzike srca
Ali mi smo u dobu arapskome
U kome pulsiranje srca zastalo je

(II)

Mili moji
Kako bih mogla
Praviti se da ne znam da je ova zemlja pala u ralje straha
Kako bih mogla
Praviti se da ne znam za ovu propast duha
Za ovo srozavanje naciona
Za ovu sušinu i za besplodnost ovu

(III)

Mili moji
Željela sam da vas uvedem u doba poezije
Ali svijet se, avaj, u divljačnost i sumanutost se preobrazio
Zubima kida poeziju
Mili moji
Molim da od vas naučim

*Kako da pjeva slobodi onaj ☐ je u dubinama bunara
Molim da od vas naučim
Kako ruža da raste u bilju tlačenja
Molim da od vas naučim
Kako pjesnik da poeziju kazuje
Dok se kao pile na žaru okreće*

(IV)

*Mili moji
Ovo nije doba poezije niti doba pjesnika
Da li žito izrasta iz tijela siromaha
Da li ruža izrasta iz vješala
Ili iz zjenica umrloga izbija
Cvijeće crveno
Da li iz povijesti ubijanja izbija poezija
Ili će možda iz sjećanja-rudnika izaći jednom kaplja vodena*

(V)

*Na kinesku rižu nalikuju
Komadi žrtava za slobodu
Ubijeni oplakuje ubijenoga
Lobanja nad lobanjom jadikuje
Obuća se pokopava pored obuće
Niko ništa ne zna o mezaru Halladža⁽¹⁾
Jer u povijesti misli polovina žrtava
Jest bez imena*

---

(1) Halladž je čuveni islamski mistik koji je pogubljen 922. godine. Prim. prev.

Crna pjesma Odlomak –

*Koliko me je rat promijenio prijatelju
Koliko mi je narav promijenio
I moje ženstvo je promijenio
I sve po mojoj nutrini razbacao
Tako da dijalog nije moguć
Ni krik nije moguć
Niti je ludilo moguće
Te smo nas dvoje u bocu plača zatočeni .*

****

JAKUB AL-SUBAJI

Rekoše mi

*Izopačiše nepravdu u meni i rekoše: Ti si tiran
Oči mi ispuniše iluzijama i rekoše: Ti si sanjar
Trepavice mi zašiše i rekoše: Ti si spavač
Sve krvlju isprskaše i rekoše: Ti si grješnik
Ubiše me mnogo puta a ja evo i sad čvrsto stojim.
(...)*

Odlazak onome što dolazi

*Gospodo:
Neka su vam blagoslovljeni praznici
A moj praznik je još uvijek bez Kuvajta
Mojoj domovini zgasle svjetiljke a za praznik im treba ulje
Gospodo:
Dvije stvari se ne mogu usuglasiti... Voda sreće i požar
Praznik je veći od tjesnaca rata kada se put zakrči ljudima
Kamo sreće da se želje postvare
Da mi je biti u mojoj domovini Kuvajtu
Tamo su nam najsretniji praznici
I domovina moja pruža mi ruku
I vidim te, knom obojena ruko Kuvajta
Krvlju Ahida*

*A danas je praznik
Ali između danas i praznika je Irak i krv što lipta
Ne mari! Ja i dalje hitam prazniku i Kuvajt je sa mnom
Sutra ćemo vidjeti – pouzdano – kako praznik stiže da se opruži
ponad Kuvajta
Spreman da od radosti zarida
Gospodo: Neka su vam blagoslovljeni praznici
A mom prazniku još uvijek je lice dimom pokriveno
I žičane mreže obuzdavaju dah praznika što žudi za povratkom
Moja žudnja za praznikom se oduljila
Na nizbrdici je pitanje
Gomilaju se vremena u rani Kuvajta da bi se osvijetlile
Da bi rječitom šutnjom kazala kada će doći
Moja braća i pružiti ruku što liječi rane zemlji
Smirujući pogled što luta
Avaj
Zemljo moja draga
Praznik stiže sasvim neobično
Stoga što krv na što lipta
Ja sam poput gelera eksplozije i njena buka strah
Što više:
O, praznici mojih žednih očeva napojit ću vas rijekom iz Mliječnoga
puta
Napojit će vas svojom krvlju zvijezde što vam jutarnju svjetlost nose
Gospodo:
Neka su vam blagoslovljeni praznici
Ali moj praznik još uvijek kliče:
Ka spasenju pođite!*

Pitanja

*Kako moja zemlja danas izgleda neplodna
A do jučer bijaše gusto travnata*

*Kako je mrtvo polje kako je nestalo
I gladne ptice ostavilo*

*Kako presahnu rijeka presušili
Da bismo kamen cijedili i prašinu gutali*

*Zašto svjetlost zgasne
Sa svjetionika što dopire*

*Zašto glas utihnu
Kada bijaše radost nujnome svijetu*

*Zašto se sunce mrči
I ljutito odlazi kada ga za nas pitaju*

(...)

Nedoumica

*Vratite mi moje lice moje osobine
Vi što odoste s onim što doći će*

*Vratite mi gospodo nevinost moju
Razum mi vratite i molitvu*

*Moje lice ni ruka ovo nije
Ni biće bolesno ovo nije moje*

*Više ne znam kako ću doći domu
Otkad na sve strane iščezli su*

Čistotu duha vratite mi

Jer praćna me potpuno zaguć

*Vratite mi vrijeme e da bih mogao znati
Kada ću živjeti ili kada ću umrijeti*

*Između kraja i početka jedan korak je
A ja načinih koraka na hiljade*

*Joć uvijek sam u mrkloj tmini
Joć uvijek beznadno lutam u pustinji*

*Dok ne posrnem i ne znajući zašto
Život svoj sam žrtvovao*

*Izgubljen sam u vremenu izgubljen
I bujice mi puteve sapiraju*

****

GUNAJMA ZAJD AL-HARB

Veo - Odlomci -

*Kao tuđin tumarao je između dima
I željeza proizvedenog u snježnim gradovima od tuđega znoja
Pa mu se zemlja zavrtjela
I drumovi mu nasilje učinili
Te su ga narod i prijatelji zamrzili
I drugovi ga odbacili
U tamnicu osamljenosti
Pa je biće svoje dijelom zamijenio
Čak je i crte lica promijenio da bi ga prepoznavali*

*A kada se ukazao u staklu njihovih durbina
Začudio se biću vlastitome
Jer nema ni znaka od nutrine njegove
Niti od crta lica
Kao znakova njegovih dubina
Nema ničega od njega
Ničega u njemu osim onoga što su drugi htjeli da ima
Onda je pobjegao na more
Vratio se moru
Tražeći spasa u plavetnilu morskih dubina
Da biće svoje pronađe iznova*

Bljesak radosti

*Knjiga koja se radost zove -
U njoj sam pola reda pročitala
Vjetrovi su puhнули
Listovi njeni se razletjeli
Zakačili se na stijenje
Na drveće
I kiša je promijenila
Slovima biljege*

☆☆☆☆

*Ispreplela se slova tuge i radosti
Čitala sam
Ra-dost
Zatim sam čitala
Sje-ta
Vidjeh nešto što na ludost liči –
Da slova plamte
Te hartija postaje ništavna
I knjiga pada*

Pjesma šehidu

*Bude li noću pohodio moj um poput želja
I bude li nestajao u zavjesama večeri
Nemoj kazati himeri
Niti snovima: Umro je
Jer u mirisu crvene kaplje život se rađa*

☆☆☆☆

*On umro nije... Ali
Umakao je iz vremena
I čistu vječnost je srkao
Pa se opio*

*Do omamljenosti
Te je duh raspjevani ustao
Iz dubina tijela
Leteći
Zasićen tminom
Premoren dunjalukom
Smiren*

****

NEDŽMA IDRIS

Ptica

*Ukrućujem ruke
Kao strahovito za ptice
Čuvam
Svoje obnaženo polje
O, ptico sunčeva
Nemoj kljucati
Nadjev moje glave
Biserje moga oka
I nosa što pada mi u usta
Bojim se
Da ću se rasplakati
Ili će se probuditi
U meni oblaci*

Glad

*Načinila sam
Supu od tebe
Da se zgrijem ove večeri
I sjela sam kao sirotinja
Umaćući
Pogaču svojih prsta*

*I sisam te
A ostavit ću
Jednu kaplju za sutra
Da ne presvisnem od gladi*

Metamorfoze

(I)

*Skinuh svoje lice
Svoju kožu
Ispraznih džepove od noćnih insekata
I svoj pluća bacih vjetru
Te sjedoh na klupu u tvojoj bašči
Naga
Na suncu se kupajući*

(II)

*Čkropi se bjelina moga papira
Tvojim vodenim bojama
Tvojim sjenkama
I svjetlom tvojim
Te odijevam se lukom duginih boja
Čulom
I koračam iznad prijestolja umjetnosti
Probijam table od lovora
Svojim bosim nogama*

(III)

*Tvoji vjetrovi me opaljuju
Te se jabuka moga srca zaobljava
Njen sok se zgušnjava
Stenje
Na dlan tvoj pada*

(IV)

*Trese se moja palma
I padam kao hurma
Ubire me
I postajem palma...
Odoh visinama*

(V)

*Spustila sam sahat s kazaljka
Sa svoga zida
I objesila sahat s dvjema bijelim rukama
Onaj kuca
I mene gricka
A ovaj pulsira
I u hljebnu pogaču me pretvara*

(VI)

*Moje jaje se razbija
Pa mi paperje izrasta
Mome perju
Izdužuju se prednji dijelovi
Te sam poletjela*

****

DŽANNA AL-KURAJNI

Blizanci

*Dva univerzuma iz tuđine
Stigođ nam zajedno
Iz uskipjela mira
Iz praska munja
Dva univerzuma pobune
Osamljenosti žudnje nesreće
Đođmi u venama -
Ja i moja sjenka-bliznakinja
Đođ nemirom se zove*

Onome koga zanima Odlomak

*Zađo je jutro jođ uvijek daleko
Zađo je zrak jođ uvijek prepun
Preteđe prađne
Zađo jođ uvijek patimo
Od pritiska i astme
Od srca i straha
I jada?
Zađo jođ uvijek
Na začelju karavana
Pužemo*

*Dok sve stvoreno pjeva hitajući
Ka samome grlu neba
Zašto još uvijek
Dok nas zagušuje usrdna molitva
Želimo mir
A mira nema?*

Tragedija

*Dakle, vi ste
Na našoj zemlji
Ne na zemlji Jerusalima
Zar ne vidite
Vi ste ovdje
Na zemlji svoje braće
Sinova svojih amidža
Daidža i amidžinci
I tetaka
Oni su bili plemeniti prema vama
U vašem ratu su bili s vama
I obilje darežljivosti
Ali ste im vi lošim uzvratili
Pogledajte
Kakva je sada vaša nagrada!*

☆☆☆☆

*Radi koga
Dođi ste k nama
Smrt sakupljajući
U svojim zjenicama?*

****

NAOMI MUHANNA

Jezik

*Talas
Priča je koja ima pouku
Tek što je stigao do obale
Drugi talas ga slijedi
Sričući njegovo značenje*

Žudnja

*Ostrva
Kćeri zavodljive suhozemnosti
U carstvu morskome
Čeznu za batom naših koraka
Da bi u vrhovima svojim učvrstila
Tajne svoje vječne čežnje
Motre plahovitost vodenog čuvara
Silu njegovu
Tragove soli na svojim stjenovitim obrazima*

Navikavanje

*Nakon tri mjeseca
Svikli su mještani maloga sela*

*Da čitaju crte njegova lica
Sada
Osjećaju da je to stablo šutljivo
U mirnoj ljetnoj noći
Ispod čijih olistalih grana prolaze
Ne osvrćući se*

Ciganin

*Raščupane kose
Sa srebrenim grivnama
S tamnim prstenjem
Sa sedefima što grudi prekrivaju
S hamajlijama ~~to~~ tajne svoje ne odaju
Hodi drumovima
Ne bi li ulovio sunce u njegovoj postelji
I donio ga zgasloga u mreži svojih snova*

Ona ima drugu hranu

*Pristaje joj i ruho jednodijelno
Konobarici u morskome restoranu
U starome kvartu
Moje oči gutaju crte njena lica
Dok mi se tanjiri neprestano pune*

****

IBRAHIM AL-HALIDI

Kuvajt

*More
I lovci okupljeni oko obalskoga mjesta
Ispleli na priobalnom stijenju svoje dlanove
Sluteći u vodi nimfe svoje
I od safira gradove
Naslikali su na prostranstvima sumraka
Snove svoje
A pjesme njihove su
Žrtve granica naših zemalja
I ulica
I kuća*

Zalazak

*Sada znam zašto sunce iza plave kože vode
Zalazi!
Lukava je ova kugla crvena
Ona zna da Zemlja skriva kovčege svojih dragulja
U moru
Sasvim nalik na te najmiliji prijatelju
Ono se plaš strasnih ljubavnika a i samo ih ljubi
Te uskraćuje ogrlicu od almaza*

Sjenka

*Sjenka dahće na ulici
Patuljka udara moja visina
Katkad se protegne dok ne prodre u oblake
Sjenka, dervise stidi sjenke svoje
Poznajem ga
Prati me pod ranog djetinjstva
Sa mnom se poistovjećuje
Moje ruho odijeva
Oponaša me čak u kazivanju poezije.
Opratio sam se od njega na svakom aerodromu na koji sam ušao
Ali nas sjeta zajednička povezuje
I stoga
Ona je prvi ko me dočekuje na aerodromu druge zemlje*

****

BIO-BIBLIOGRAFSKE BILJEŽKE O PJESNICIMA

FAHD AL-ASKAR (1913.-1951.)

Rođen je u Kuvajtu gdje je stekao jedan dio obrazovanja. Neko vrijeme je radio u Saudijskoj Arabiji, ali nije bio zadovoljan poslom u toj zemlji i zato se vratio u Kuvajt gdje je živio bez posla sve do smrti. Poslije smrti, njegov prijatelj i također pjesnik, Abdulah al-Ansari, sakupio je njegovu poeziju i prvi put je objavio 1956. godine. Poslije toga, ova zbirka je štampana tri puta.

AHMED AL-SAKKAF (rođen 1919.)

Rođen je 1919. godine u Hadramawtu (Jemen). Studirao je arapski jezik u Bagdadu i zatim je, 1944., došao u Kuvajt da radi, gdje je bio jedan od pionira u prosvjeti i kulturi. Godine 1948. izdao je prvi časopis štampan u Kuvajtu – časopis Kazima – kada je u Kuvajt stigla i prva štamparija. U periodu 1957.-1958. godine učestvovao je u pripremanju prvog kuvajtskog časopisa panarapskog karaktera (al-Arabi) koji je odigrao krupnu ulogu u arapskoj kulturi. Počeo je pisati pjesme u vrijeme kada je studirao u Bagdadu a Kuvajt je predstavljao na mnogim smotrama kulture. Njegove sabrane pjesme objavljene su prvi put 1986, prije nego što će biti penzionisan 1990. godine, a potom je, 1996., objavljeno njegovo djelo pod naslovom Kuvajtska nesreća.

AHMED AL-UDVANI (1922.-1990.)

Rođen je u Kuvajtu gdje je stekao i osnovno obrazovanje, a studije je završio u Kairu. Po povratku iz Kaira, radio je na nekoliko mjesta u Kuvajtu – do 1973. godine, kada je imenovan za generalnog sekretara Nacionalnog

zavoda za kulturu u Kuvajtu. Tu je radio do smrti 1990. godine. Bavio se novinarstvom; godine 1950. učestvovao je u osnivanju časopisa za kulturna pitanja al-Bas. U početku stvaralačkog rada zanimao se za dramaturgiju. Njegova poetska drama Ironija na ironiju izvedena je u Kairu 1948. godine. Poeziju je objavljivao tokom tri decenije u kuvajtskim i drugim arapskim časopisima. Godine 1980. H. S. al-Zajed i S. al-Šati objavili su knjigu izabраниh pjesama ovoga pjesnika čija je poezija prevedena na više stranih jezika, između ostalih na engleski i francuski. Nakon njegove smrti objavljena mu je pjesnička zbirka Kapi vode (Kuvajt, 1996.) te Sabrana djela (Kuvajt, 1996.).

MUHAMED AL-FAJIZ (1932.-1991.)

Rođen je u gradu Kuvajtu. Stekao je tradicionalno obrazovanje a poezija ga je privlačila od djetinjstva. Radio je kao urednik kulturnih rubrika u kuvajtskim listovima, na radiju i televiziji a kasnije se potpuno posvetio pisanju do smrti 1991. godine. Njegova prva pjesnička zbirka Mornareva sjećanja, koju je objavio pod imenom Sizif, imala je velikog uspjeha tako da je prevedena i na francuski jezik. Među njegovim drugim pjesničkim zbirkama treba spomenuti Svjetlost iznutra (Kuvajt, 1964.), Blato i sunce (Kuvajt, 1970.), Sjećanje horizonata (Kuvajt, 1981.), Fejruzine grivne (Kuvajt, 1984.), Pad rata (Kuvajt, 1989.).

ABDULAZIZ SAUD AL-BABTIN (rođen 1936.)

Rođen je u gradu Kuvajtu 1936. godine. Poeziju je počeo pisati vrlo rano, ali nije se zanimao za njeno objavljivanje zbog preuzetosti trgovinom i javnim životom. Osnovao je 1989. godine Fondaciju „Abdulaziz al-Babtin“ za pjesničko stvaralaštvo i još uvijek je njen čelni čovjek. Među njegovim pjesničkim zbirkama treba spomenuti Ispovijest pustinja (Kuvajt, 1995.) i Putnik u pustinjama (Kuvajt, 2006.).

ALI AL-SABTI (rođen 1936.)

Rođen je u gradu Kuvajtu i tu je završio osnovno školovanje. Rano je počeo raditi u novinarstvu te je postao glavni urednik časopisa al-Yaqza, a

zatim se posvetio biznisu. Član je Saveza kuvajtskih pisaca i član je Udruženja kuvajtskih novinara. Od njegovih pjesničkih zbirki treba spomenuti Kuća od ljetnjih zvijezda (Bejrut, 1969.), Pjesme na čistome zraku (Kuvajt, 1974.) i ...Vratile se pjesme (Kuvajt, 1997.).

HALID SAUD AL-ZAYD (1937.-2001.)

Bio je predsjednik Saveza kuvajtskih pisaca i glavni urednik njegova časopisa al-Bayan u više mandata. Radio je kao u Ministarstvu za komunikacije do 1993. godine. Među njegovim pjesničkim zbirkama izdvajamo Molitva u napuštenom hramu (Kuvajt, 1970.), Riječi od levhi (Kuvajt, 1985.), Između polja i sela (Kuvajt, 1992.), Molitve iz Kazime (Kuvajt, 1993.).

HALIFA AL-VUKIJJAN (1941.)

Rođen je u Kuvajtu. Diplomirao je na Odsjeku za arapski jezik i književnost na Univerzitetu u Kuvajtu a postdiplomski studij iz arapske književnosti upisao je na univerzitetu Ayn Šams u Kairu. Nakon povratka u Kuvajt, radio je kao savjetnik u Nacionalnom savjetu za kulturu i umjetnost, pri Ministarstvu za kulturu. Poeziju je počeo pisati vrlo rano i objavljivao je pjesme u časopisu al-Bayan kojeg izdaje Savez kuvajtskih pisaca, a potom je postao sekretar Redakcije i generalni sekretar Saveza pisaca u periodu 1988.-1990. godine. Među njegovim zbirkama su i Mornari na vjetru (Kuvajt, 1974.), Izlazak iz kruga (Kuvajt, 1989.), Žetva vjetra (1995.).

RIDA AL-FILI (1941.)

Rođen je u Kuvajtu gdje se i školovao, Zatim je, od 1960., dugo boravio u SAD na visokim studijama. Po povratku iz SAD, bavio se raznim poslovima, a sada radi u Ministarstvu za informacije. Prva pjesnička zbirka, pod naslovom Obale ljubavi, štampana mu je 1970. godine. U toj zbirci se reflektira njegov boravak u SAD, gdje je i pisao ove pjesme.

ABDULAH AL-UTAJBI (rođen 1942.)

Rođen je u Kuvajtu i tu se obrazovao, a tepen doktora književnih nauka stekao je u Kairu. Sada radi kao profesor na Odsjeku za arapski jezik i književnost na Kuvajtskom Univerzitetu. Iako je njegova poezija stalno prisutna u listovima i časopisima počevši od 1960. godine, njegova prva zbirka, pod naslovom Mezar sna, pojavila se tek 1988. godine, a zatim mu je objavljena zbirka Let radovijesti (Kuvajt, 1993.).

SUAD AL-SABAH (rođena 1942.)

Rođena je u gradu Kuvajtu. Ona je potomak osnivača Kuvajta, Muhameda al-Sabaha. Studirala je ekonomiju na Kairskom univerzitetu a magistarski i doktorski stepen stekla je u Ujedinjenom kraljevstvu. Poeziju je počela pisati vrlo rano i istakla se u arapskom . javnom i kulturnom životu. Godine 1992. „Kuću Suad al-Sabah“ za podsticanje stvaralaštva mladih književnika u oblasti poezije i priče. Među njenim zbirkama valja spomenuti: Zbirka iz moga života (Bejrut 1964.), Želja (Kairo, 1971.), Komadići žene (Kuvajt, 1986.). Njene pjesme prevedene su na engleski, francuski, kineski, perzijski jezik.

JAKUB AL-SUBAJI (rođen 1945.)

Rođen je u gradu Kuvajtu, gdje je stekao osnovno obrazovanje. Radio je u Ministarstvu unutrašnjih poslova a zatim na Kuvajtskom univerzitetu. Godine 1970. prešao je u Savez kuvajtskih pisaca čiji je sekretar bio u periodu 1986.-1992. godine. U tom periodu se i afirmirao kao pjesnik. Među njegovim pjesničkim zbirkama izdvajamo: Pad naviše (Kuvajt, 1979.), Rastojanja duha (Kuvajt, 1986.), Muk je polje sumnji (Kuvajt, 1989.), Obasjanja crne sjedine (Kuvajt, 1997.).

GUNAJMA ZAJD AL-HARB (rođena 1949.)

Rođena je u gradu Kuvajtu. Studirala je psihologiju i sociologiju na Kuvajtskom univerzitetu. Poeziju je počela pisati veoma rano pod paskom svoga oca, Zajda al-Harba koji je također pjesnik. Od njenih pjesničkih zbirki navodimo Pjesme u kafezu okupacije (Kuvajt, 1991.), Gukanje sna (Kuvajt, 1993.), Krila pijeska (Kuvajt, 1993.), Na oblaku tmine (1993.), Gukanje goluba (1993.)

NEDŽMA IDRIS (rođena 1953.)

Rođena je u gradu Kuvajtu. Diplomirala je na Odsjeku za arapski jezik i književnost na Kuvajtskom univerzitetu a stepen magistra i doktora nauka stekla je Fakultetu orijentalnih i afričkih studija na Univerzitetu u Londonu. Radila je od 1987. godine na Odsjeku za arapski jezik i književnost na Kuvajtskom univerzitetu, gdje predaje modernu arapsku književnost. Ima više naučnih, akademskih djela a od njenih pjesničkih zbirki izdvajamo: Mali čovjek (Kuvajt, 1988.) i Slivnik (Damask, 2000.). Članica je Saveza kuvajtskih pisaca.

DŽANNA AL-KURAJNI (rođena 1956.)

Rođena je na jugu Iraka a u djetinjstvu se s porodicom preselila u Kuvajt i obrazovala se u kuvajtskim školama. Studirala je filozofiju na Kuvajtskom univerzitetu. Nakon diplomiranja, radila je u Nacionalnom savjetu za kulturu i predstavljala je Kuvajt na mnogim manifestacijama kulture u svijetu. Članica je Saveza kuvajtskih pisaca. Poznate su njene zbirke pjesama Iz vrtova ognja (Kuvajt, 1988.) i Tragedija (Kuvajt, 1991.).

NAŠMI MUHANNA (rođen 1964.)

Rođen je u Kuvajtu. Studij upravnih poslova završio na Kuvajtskom univerzitetu. Potom je radio u novinarstvu a trenutno je na čelu Odjela za kulturu u listu al-Tali'a. Član je Saveza kuvajtskih pisaca i član Udruženja kuvajtskih novinara. Poznata je njegova zbirka pjesama, između ostalih, More nas iznosi za grešku (2001.).

IBRAHIM AL-HALIDI (rođen 1971.)

Rođen je u gradu Kuvajtu. Studirao je hemiju na Kuvajtskom univerzitetu. U rubrikama za kulturu saradivao je već u toku studija na Univerzitetu (Glas Kuvajta, Univerzitet i dr.). Član je Saveza kuvajtskih pisaca i Udruženja kuvajtskih novinara. Poznate su njegove zbirke pjesama Ljubavni zov posljednje žene (Kuvajt, 1994.) i Vratio se odakle je i došao (Kuvajt, 1997.).

****

IZVORI I LITERATURA

Pored pjesničkih zbirki navedenih u Bio-bibliografskim podacima o pjesnicima, koristili smo sljedeće knjige:

Abudlah al-Ansari, Fahd al-Askar – život i djelo, 4. izd., Kuvajt, 1980.

Avatif al-Sabah, Nova kuvajtska poezija, Kuvajt, 1975.

Halid Suud al-Zajd, Književnici Kuvajta u dva vijeka, knj. I 3. izd. 1976., knj. II 2. izd., Kuvajt, 1980.

Halifa al-Vukijjan, Arapsko pitanje u kuvajtskoj poeziji, Kuvajt, 1977.

Ibrahim Abdurahman Muhamed, Razvoj nove kuvajtske poezije, Univerzitet Ajn Šams /Egipat/, 1972.

Lejla Muhamed Salih, Književnost žena u Kuvajtu, Kuvajt, 1978.

Lejla Muhamed Salih, Književnici i književnice Kuvajta, Kuvajt, 1996.

Muhamed Hasan Abdulah, Antologija kuvajtske poezije, Kuvajt, 1974.

Muhamed Hasan Abdulah, Poezija i pjesnici Kuvajta, Kuvajt, 1987.

Mušari Abdulah al-Siđari, Nova poezija u Kuvajtu do 1950., Kuvajt, 1978.

Safvet Kemal, Uvod u studiju kuvajtskog folklora, izd. 2., Kuvajt, 1979.

Salim Abbas Hadada, Unovljenje u poeziji Kuvajta, Kuvajt, 1989.

Sulejman al-Šata, Poezija Kuvajta, Kuvajt, 2007.

****

SADRŽAJ

- UVOD <i>Abdul Aziz Saud al-Babtin</i>	3
- PREDGOVOR.....	5
- FAHD AL-ASKAR.....	23
- AHMED AL-SAKKAF.....	27
- AHMED AL-UDVANI.....	31
- MUHAMED AL-FAJIZ.....	38
- ABDULAZIZ SAUD AL-BABTIN.....	47
- ALI AL-SABTI.....	51
- HALID SU'UD AL-ZAJD.....	58
- HALIFA AL-VUKIJJAN.....	64
- RIDA AL-FILI.....	70
- ABDULAH AL-UTAJBI.....	73
- SUAD AL-SABAH.....	75
- JAKUB AL-SUBAJI.....	80
- GUNAJMA ZAJD AL-HARB.....	84
- NEDŽMA IDRIS.....	87
- DŽANNA AL-KURAJNI.....	90
- NAŠMI MUHANNA.....	92
- IBRAHIM AL-HALIDI.....	94
- BIO-BIBLIOGRAFSKE BILJEŠKE O PJESNICIMA.....	96
- IZVORI I LITERATURA.....	101
- SADRŽAJ.....	102

****

